

79788

D 001479

DIN
ACTIVITATEA
SERVICIILOR
SECRETE
BRITANICE

248

1579

5 VOLUME

MINISTERUL DE INTERNE
DEPARTAMENTUL SECURITAȚII STATULUI

Uz intern

DIN ACTIVITATEA SERVICIILOR SECRETE BRITANICE

Nr. 268

SERVICIUL EDITORIAL ȘI CINEMATOGRAFIC

— 1981 —

Traducere și adaptare:

ILIE MARIA

după „Istoria serviciilor secrete britanice”, de RICHARD DEACON

INTRODUCERE

Consider că documentele ce stau la baza lucrării demonstrează că efectivele și eficiența serviciului secret britanic, sub toate formele sale, au suferit mai multe transformări decât orice alt organism național de acest gen. În unele perioade el s-a bucurat de succese răsunătoare, iar în altele a suferit o serie de eșecuri lamentabile. În unele decenii s-a cheltuit prea puțin pentru a se obține rezultate cît de cît demne de acest nume, în timp ce în altele sporirea sumelor alocate a permis serviciului secret să introducă reforme utile și spectaculoase în organizarea și metodele sale.

Încă de la început se impune o precizare. Prin termenul relativ vag de „serviciu secret britanic” nu mă refer la nici o ramură anume a serviciilor naționale. Prezentul studiu vizează toate ramurile organului britanic de informații — S.I.S. (Secret Intelligence Service), MI 5, serviciile de informații militare și naval, precum și altele mai puțin cunoscute. Limitarea la una sau alta din aceste ramuri ar fi însemnat redarea unei imagini deformată. Pe rînd, una sau alta din ele a jucat un rol important în istoria serviciului, iar în anumite momente chiar organisme înființate pe termen scurt, cum ar fi S.O.E. sau Secția informații a Ministerului Economiei de Război, au adus o contribuție decisivă acestei activități.

Istoriceste este imposibilă fixarea cu precizie a unui „moment de început” al activității informative. În evul mediu, de exemplu, munca informativă era desfășurată în special de către ambasadori, dar englezii o practicau destul de rar și de obicei în folosul altora, ca în cazul cavalerului Thomas Tuberville, care în timpul războiului anglo-francez din 1293—1298 își spio-

na compatrioții pentru regele Franței, Filip al IV-lea. Abia în vremea dinastiei Tudorilor, activitatea informativă desfășurată de venețieni la curtea engleză a determinat încurajarea de către regele Henric al VII-lea a contraspionajului, într-o formă embrionară și neorganizată. Monarhul învășase pe propria piele valoarea unei rețele personale de spionaj, căci numai datorită agenților săi reușise să scape de prigoana regelui Richard al III-lea și să-i ia în cele din urmă tronul.

Dacă Henric al VII-lea se ocupa personal de rețeaua sa, urmașul său a lăsat problemele informativ pe seama miniștrilor Wolsey și Thomas Cromwell, care s-au ocupat mai mult de aspectele de contraspionaj, dată fiind politica izolaționistă dusă de suveranul lor. Mai mult, Thomas Cromwell a avut drept țel aproape exclusiv prinderea tuturor nemulțumiților și lichidarea lor, cu sau fără judecată, cu atât mai mult cu cât aceștia erau folosiți în comploturi de către ambasadorul spaniol de la curtea lui Henric al VIII-lea.

Deși Anglia nu-și înființase încă un serviciu de informații care să se ocupe exclusiv de spionaj și contraspionaj, Thomas Cromwell avea multe din calitățile necesare șefului unui astfel de serviciu. Era ordonat și eficient, iar în activitate se conducea după metoda potrivit căreia, pentru a se evita riscurile, trebuie să se acționeze fără întârziere, să nu se lase nimic la întâmplare și să se lucreze după planuri pe termen lung. Dacă pe plan interior acest principiu a dat rezultate pozitive, în domeniul afacerilor externe s-a transformat în defecte fatale, deoarece politica engleză nu s-a mai putut adapta cu rapiditate la transformările ideologice prin care trecea în acea vreme Europa. Abia un personaj din generația următoare, Walsingham, avea să creeze, cu înțelepciune, patriotism, bun simț și generozitate, o organizație care să-i confere în istorie titlul de întemeietor al serviciului secret britanic.

De-a lungul secolelor, acest serviciu s-a dovedit a fi util țării în momentele de criză sau de război, dar în unele situații de mai mică importanță sau în timp de pace a suferit și grele înfringeri. Cîteodată a fost împiedicat sau paralizat în activitatea sa de către Ministerul de Externe, iar în alte cazuri avertismențele sale n-au fost luate în considerație de către factorii de conducere, cel mai edificator exemplu fiind cel oferit de guvernul Chamberlain. Chiar dacă o istorie exhaustivă a serviciului rămîne imposibil de realizat, ceea ce se desprinde din studiul unei activități de patru sute cincizeci de ani este o

evolue a metodelor spionajului și contraspionajului englez, dar și permanența unor caracteristici cum ar fi hărnicia, curajul și eficiența agenților și a conducătorilor activității informative.

Se va remarca faptul că individualismul a jucat în serviciul secret britanic un rol mai important decît în orice alt sector de activitate. Cu toată tendința de creștere a contribuției echipelor, individul izolat a continuat să joace chiar în secolul XX un rol esențial, obținind de multe ori rezultate mai bune decît o întreagă echipă de experți în probleme de informații.

AUTORUL

Epoca elisabetană.

Începutul activității informative organizate

Sub domnia reginei Elisabeta, sir Nicholas Throgmorton, numit în 1559 ca ambasador al Angliei în Franța, a fost primul organizator efectiv, la o scară redusă, al unui organism informativ. Rețeaua condusă de el constituia principala sursă de informații a secretarului de stat William Cecil privind politica franceză față de Anglia. Din nefericire, Throgmorton a căzut și el în greșeala tuturor organizatorilor activității informative din perioada Tudorilor : nemulțumit cu puterea pe care i-o confereau informațiile culese, el a încercat să folosească rețeaua creată într-o politică proprie, opusă voinței șefilor săi. Throgmorton a căzut în dizgrație, iar rețeaua sa a dispărut în același timp cu el.

Situația s-a schimbat odată cu apariția lui sir Francis Walsingham, remarcat de regină la vîrsta de aproximativ treizeci de ani, cînd a redactat în locul lui Throgmorton, bolnav, un raport informativ care a surprins prin competență și inteligență. Ulterior, Walsingham a început să-i trimită lui Cecil rapoarte proprii, folosindu-se de talentul rețelei sale pentru a-i identifica fără greș pe practicanții și simpatizanții religiei protestante din toate colțurile Europei, în special din țările catolice unde aceștia erau persecutați. Spre deosebire de predecesorii săi, Walsingham s-a concentrat în exclusivitate spre culegerea de informații, nefiind atras nici de ofertele de avansare și nici de posibilitatea de a se lansa în intrigi politice. Spirit subtil, fără a fi intrigant, Walsingham dorea să-și servească țara, fără ambiții ce ar fi vizat puterea politică. Deși

nu avea înclinații războinice, el era convins că mai curînd sau mai tirziu Anglia se va confrunta cu Spania, iar rapoartele pe care le adresa lui Cecil și reginei ilustrau această convingere.

Devenit ulterior adjunct al lui Cecil, Walsingham s-a interesat mai mult de aspectele de contraspionaj, considerînd spionajul propriu-zis ca fiind un subprodus al activității contrainformative. El căuta mereu inamicul potențial pe teritoriul Angliei și stabilise cu lordul primar al Londrei să primească săptămînal lista tuturor străinilor ce locuiau în oraș.

În 1570 Walsingham a fost numit ambasador al reginei în Franța; în aceeași perioadă el a început să pună bazele unui serviciu de informații, atât în exterior cît și în Anglia, unde a revenit după trei ani, devenind secretar principal și membru al Consiliului Privat. Printre atribuțiile sale se număra și aceea de „a se ocupa cu informațiile în străinătate”.

Experiența din Franța, unde își formase o puternică rețea care-l punea la curent cu toate intrigile de la curtea Caterinei de Medici, spiritul de analiză, realismul și puterea de previziune politică l-au ajutat pe Walsingham să-și păstreze pînă la moarte postul de secretar principal.

În epoca elisabetană, statul englez cheltuia cel mai puțin pentru serviciul său de informații. Nu o dată, Walsingham a trebuit să finanțeze din buzunarul propriu operațiunile de spionaj, ceea ce l-a dus la ruină, mai ales că eforturile sale bănești erau îndreptate în special spre aspectele vizînd apărarea reginei de numeroasele comploturi urzite împotriva ei. Aceste intrigi implicau personaje importante, printre care s-a numărat și Edward Stafford, primul exemplu concret de agent dublu din istoria Angliei.

Numit ambasador în Franța în 1583, Stafford s-a dovedit repede depășit de sarcinile pe care le avea de îndeplinit, cu atât mai mult cu cît predecesorul său făcuse tot posibilul pentru a-l compromite, refuzînd să-i indice numele agenților secreți și al persoanelor binevoitoare față de Anglia de care se folosiseră. Poziția dezavantajoasă a lui Stafford a fost repede remarcată de spanioli care l-au recrutat pentru a le furniza informații. Se pare că Stafford a reușit să-l convingă pe Walsingham că informațiile pe care le obținea erau mai valoroase decît cele pe care era obligat să le furnizeze spaniolilor. Trimițînd un agent

pentru a-l verifica pe Stafford, Walsingham a descoperit repede că acesta era plătit și de dușmanii catolici ai Elisabetei pentru a le da informații, dar acest fapt nu l-a determinat să-i ceară rechemarea. Cea mai plauzibilă ipoteză în acest sens este aceea că Walsingham a preferat, pe de o parte, să se folosească de Stafford pentru a trimite informații false francezilor și spaniolilor, iar pe de altă parte, să profite de încrederea pe care adversarii săi o acordau ambasadorului pentru a culege informațiile dorite. Riscul pe care și l-a asumat Walsingham a fost răsplătit în cele din urmă; în iulie 1586 Stafford a trimis la Londra vestea că „partidul spaniol de aici se laudă că în trei luni de acum înainte, Măiestrea Voastră va fi atacată în propriul ei regat și că în acest scop se pregătește o mare armată”. Informația era foarte importantă, mai ales avînd în vedere că Spania făcea tot posibilul pentru a păstra secrete pregătirile ei de război.

Lipsa de încredere în ambasadori l-a determinat pe Walsingham să înființeze un serviciu secret independent care să-i permită verificarea informațiilor trimise de diplomați. Neavînd la dispoziție suficiente fonduri, el s-a folosit de prezența în Italia a fiilor unor nobili englezi bogați, care își făceau studiile. Această țară era considerată de Walsingham o bază ideală pentru a culege informații despre ceea ce se petrecea în Spania. Rețeaua sa a început să funcționeze abia la începutul anului 1587, cînd numărul informațiilor referitoare la pregătirile de război ale Spaniei a crescut brusc. Chiar dacă identificarea rețelei folosite de Walsingham este astăzi aproape imposibilă, căci el se ocupa personal de toate problemele, nelăsînd nimic în scris, datele primite au fost suficiente pentru a-i permite redactarea unui *Proiect pentru obținerea de informații din Spania*, păstrat în arhivele naționale, unui din puținele documente care dovedesc existența în acea epocă a unui serviciu secret organizat. Dispunerea rețelei era preconizată după următorul plan:

„1. Necesitatea de a procura unele din scrisorile ambasadorului francez din Spania (evident, pentru a verifica informațiile culese de Stafford de la ambasadorul spaniol din Franța).

2. Va fi recrutat cineva la Rouen pentru a semnaliza sosirea la Nantes, Le Havre și Dieppe a persoanelor venite din Spania.

3. Sir Edward Stafford, ambasadorul Angliei în Franța, va obține informații de la ambasadorul venețian.

4. Va fi instalat un post informativ la Genova pentru a primi rapoartele referitoare la probleme spaniole ce provin de la Vatican.

5. Vor fi desemnați agenți (francezi, flamanzi sau italieni) pentru a călători pe coasta spaniolă și a raporta despre pregătirile efectuate în porturi, primind pentru acoperire scrisori de acreditare.

6. Vor fi obținute informații de la curtea Spaniei și Genova.

7. Se vor obține informații de la Bruxelles, Leyda și din Danemarca.

8. Va fi folosit lordul Dunsany¹.

Acest plan, scris chiar de Walsingham, a fost aplicat în practică, deoarece secretarul principal a reușit să obțină în acest scop de la Elisabeta 3 300 de lire. Deși suma era mare pentru vremea respectivă, ea s-a dovedit insuficientă, iar Walsingham a trebuit s-o suplimenteze din nou cu propria avere.

Informațiile obținute de Walsingham s-au dovedit a fi foarte valoroase, la fel ca și agenții săi, deoarece pe baza lor secretarul principal a putut prelua ofensiva, încercând să câștige timp; această tactică va juca un rol esențial în toată istoria serviciului de informații britanic. Pentru a întârzia pregătirile Armadei spaniole, Walsingham a reușit, prin agenții săi, să-i convingă pe bancherii din Genova să refuze sau să amâne împrumuturile cerute de Filip al II-lea, controlând astfel resursele materiale ale guvernului spaniol și determinând amânarea cu un an de zile a declanșării atacului.

Rezultatele obținute de Walsingham, în condițiile în care, dată fiind insuficiența fondurilor, rețeaua folosită de el „ar fi provocat mila guvernelor din Florența și Venetia chiar dacă ar fi fost vorba de simpla poliție a unui oraș“, după cum aprecia istoricul Charles Matingly, au făcut ca aportul serviciului secret englez pentru apărarea țării să fie cotat drept unul din cele mai importante din întreaga istorie a Angliei, fiind depășit doar de rolul jucat de acest serviciu în perioada primului război mondial.

În epoca Tudorilor, eficiența spionajului în străinătate depindea mai ales de calitatea cifrurilor utilizate pentru a transmite mesajele, fapt pentru care descifrarea codurilor a devenit o specialitate de sine-stătătoare. Atât Cecil cât și Walsingham s-au preocupat și ei de această știință, folosindu-se în

special de cunoștințele lui John Dee, astrolog și matematician, care descoperise într-una din călătoriile sale o carte denumită *Steriografia* lui Trithemius, abate de Spanheim, cea mai importantă lucrare apărută până atunci în domeniul codurilor și cifrurilor. John Dee a adaptat invențiile lui Trithemius, elaborând coduri apreciate de Cecil „de cea mai mare valoare pentru securitatea regatului“. Documentele cifrate de John Dee, ca și cele ale lui Trithemius care căuta „cifru perfect“, s-au păstrat în parte la British Museum și la biblioteca Bodleyană din Oxford, constituind și astăzi un mister pentru cercetătorii din acest domeniu. Walsingham a instalat în propria sa reședință un serviciu de cifru aproape complet, care se ocupa atât cu descifrarea mesajelor sosite de la agenții din străinătate, cit și cu „spargerea“ cifrurilor folosite în scrisorile interceptate ale adversarilor. Tot acolo funcționa și un compartiment care se ocupa cu confecționarea de documente false ce erau introduse ulterior în circulație.

Încă de la începuturile sale, serviciului secret britanic a folosit în activitatea sa oameni de litere. Printre agenții lui Walsingham s-au numărat destui scriitori; cel mai cunoscut dintre ei a fost Christopher Marlowe, a cărui carieră de spion a început încă din timpul studenției, la Cambridge. Walsingham s-a ocupat personal de recrutarea mai multor studenți de la Cambridge, de cele mai multe ori la recomandarea lui John Dee, care-și făcuse și el studiile în acest centru universitar. Scopul racolării acestora era trimiterea lor la seminarul ieșit de la Reims, unde preotul Robert Parsons se ocupa de atragerea tinerilor catolici din Anglia în comploturi care vizau dețronarea reginei. Într-un raport din 26 decembrie 1581, Parsons relatează: „La Cambridge am reușit să introduc în universitate un preot, sub aparența unui erudit gentilom, și i-am asigurat sprijinul dintr-un loc aflat în afara orașului. În câteva luni, el a trimis la Reims șapte tineri foarte capabili“. Se pare că printre ei se afla și Marlowe, foarte activ ca agent în perioada februarie-iulie 1587. La Reims, Marlowe se purta ca un simpatizant catolic, iar atitudinea sa i-a permis să intre repede în relații strânse cu căpeteniile catolice din Franța și, prin ele, să culegă informații despre pregătirile regelui spaniol Filip al II-lea. Printre scriitorii epocii recrutăți de Walsingham s-au mai numărat și prietenii lui Marlowe: prozatorul Matthew Roydon, dramaturgul Anthony Roydon, care a fost trimis la Roma pentru a culege informații despre activitatea seminaru-

¹ Fără îndoială, un agent (N.A.)

lui catolic englez, precum și poetul scoțian William Fowler. Se presupune chiar că scriitorul Ben Johnson s-a numărat și el printre agenții lui Walsingham.

Printre metodele folosite de Walsingham pentru a câștiga timp în fața iminentei invazii spaniole s-a numărat și aceea a propagandei, domeniu în care a fost ajutat tot de John Dee, care, în calitate sa de astrolog, calculase și perspectivele meteorologice pentru anul 1588, ajungând la concluzia că în pregătirile flotei engleze trebuia să se țină seama de eventualitatea unor puternice furtuni în zona Canalului Minciei. Aceste concluzii, la care ajunseseră și alți savanți din Europa, au fost imediat exploatate de propaganda celor două regate. Astfel, la Amsterdam și la Paris au apărut almanahuri care prevesteau o serie de fenomene neobișnuite; ajunse în Spania, aceste profeții au afectat serios încrederea tinerilor în armată, iar la Lisabona a fost chiar arestat un astrolog pentru „profeții false și descurajatoare”.

Pe de altă parte, John Dee s-a folosit de renumele său de astrolog pentru a-i avertiza pe împăratul german Rudolf și pe regele polonez Ștefan că furtunile anunțate de el constituiau semne ale prăbușirii unui mare imperiu, iar profeția sa a fost imediat transmisă de Rudolf, care credea în astrologie, atît ambasadorului Spaniei cit și trimisului papei, ajungînd la Vatican. După toate probabilitățile, Dee a avut grijă ca „profețiile” sale să fie confirmate și de alți astrologi ai vremii. Aceasta se poate constata și din faptul că autoritățile engleze au luat măsuri pentru ca atelierele de tipărituri să nu publice prevestiri de natură să dăuneze moralului populației. Walsingham, care cunoștea efectele pe care aceste prevestiri le avuseseră în străinătate, nu dorea ca ele să se întoarcă împotriva Angliei, provocînd demoralizare în țară, deoarece agenții care răspîndeau aceste vești aveau grijă să nu divulge care anume imperiu va fi sortit pieirii, ceea ce mărea credibilitatea „informațiilor”.

La moartea lui Francis Walsingham, în 1590, serviciul secret englez și-a pierdut adevăratul întemeietor. Nu s-a mai găsit un înlocuitor care să aibă aceeași valoare.

Un agent spaniol a raportat regelui Filip al II-lea despre eveniment în următorii termeni: „Secretarul Walsingham a murit, iar aceasta a provocat aici un mare doliu”. Pe marginea raportului se găsește o adnotare a regelui spaniol: „Acolo, poate, dar aici, asta e o veste bună”.

Sir Henry Wotton și Thomas Chamberlain

Moștenirea lăsată de Walsingham a fost valorificată, deși după moartea lui s-a revenit la vechea metodă a folosirii ambasadorilor în culegerea de informații secrete. Centru de bază pentru această activitate a continuat să fie Italia, și în special Veneția.

În timpul domniei lui Iacob I și-a făcut simțită prezența unul din cele mai bine organizate servicii de informații acoperite, condus de ambasadorul englez Henry Wotton (1568—1639). Acesta nota, dealtfel, pe un album al unui prieten din Augsburg: „Un ambasador este un om cinstit trimis în străinătate să mintă pentru binele țării lui”.

Postul de la Veneția era unul dintre cele mai delicate și riscante pentru ambasadori, iar Wotton nu primea decît trei lire, șase șilingi și opt pence pe zi, la care se adăuga o indemnizație de 400 de lire anual pentru cheltuielile curierilor și ale serviciului secret. Din această cauză Wotton trebuia să se orienteze în crearea rețelei lui spre periferia mediului diplomatic, afirmînd deschis că escrocii erau preferabili oamenilor cinstiți atunci cînd era vorba de aspectele practice ale diplomației. Opinia sa despre adevăr se poate deduce din următorul sfat pe care Wotton îl dădea unui tînăr diplomat: „În munca noastră spune întotdeauna adevărul, căci nu vei fi niciodată crezut: astfel adevărul te va apăra și-i va înșela pe dușmanii dumitale”.

Dar, pentru a rotunji fondurile serviciului său secret, Henry Wotton avea obiceiul de a vinde informațiile pe care le obținea și altor guverne prietene Angliei. Astfel, datele referitoare la iezuiți trimise lui Iacob I erau furnizate și guvernului venețian. Pentru a intercepta corespondența iezuitilor, Henry Wotton recrutase agenți la Roma, Torino și Milano. Cunoșcîndu-le sigiliile, curierii și sistemul de legătură, el reușea să intercepteze toate mesajele, să le copieze și să le repună în circulație.

În aceeași epocă, Anglia a înțeles pentru prima oară necesitatea unei forme de spionaj comercial și industrial, deoarece Iacob I se temea că ascensiunea economică a Olandei ar fi putut s-o depășească pe aceea a Angliei. Primul serviciu de acest fel, modest ca dimensiuni, a fost înființat de un fost cîrfor al lui Walsingham, Thomas Philipps. De la Țările de Jos, acest serviciu și-a întins preocupările spre nord, pînă în Rusia.

Printre primele succese ale epocii s-a numărat și acela al lui Richard Foley, fierar de meserie, care-și dăduse seama de concurența pe care o reprezenta un nou procedeu descoperit de fierarii suedezi și numit „separare”. Deși nu există date certe despre această expediție, se pare că Foley a plecat în Suedia unde s-a angajat ca muncitor la mai multe fierării, aflând astfel secretul „separării” și instalând ulterior la Stourbridge prima „mașină de separare”.

Acest caz constituie un exemplu și pentru faptul că în acea epocă inițiativele particulare în materie de spionaj deveniseră mai eficiente decât activitatea serviciului secret, fapt datorat, în primul rând, slăbiciunii regelui Iacob I, care revedea adesea asupra propriilor sale hotărâri și nu-și mai plătea agenții. Pe de altă parte, până și diplomații săi se temeau de indiscreția regelui, incapabil să țină un secret, mai ales un secret de stat.

Nu este de mirare că, odată cu venirea la putere în Franța a unui abil conducător de serviciu secret, cardinalul Richelieu, puternica rețea de spionaj organizată de Walsingham a căzut în dezordine. Pe de altă parte, reducerea de către regii dinastiei Stuart a legăturilor lor cu continentul a făcut să cadă în desuetudine eficientul sistem de comunicații secrete creat de Walsingham, determinând un declin al criptografiei engleze.

John Thurloe, spion șef al lui Cromwell

După perioada de declin din timpul Stuartilor, Oliver Cromwell a fost primul conducător al Angliei care și-a dat seama de necesitatea urgentă a refacerii serviciului de informații, necesitate determinată de gravele pericole ce amenințau Anglia atât din interior cât și din afară. Spre deosebire de Elisabeta și de Stuarti, el nu s-a arătat zgârcit cu fondurile, cheltuind, după afirmația lui Samuel Pepys, suma de 70 000 lire pe an pentru serviciul său secret, folosind principiul recompensei în funcție de valoarea rezultatelor. Aceste fonduri, dar mai ales faptul că Lordul Protector a beneficiat, în persoana lui John Thurloe, de unul din cei mai buni șefi pe care

i-a avut vreodată serviciul secret britanic, au făcut ca în câțiva ani acest serviciu să devină cel mai puternic din Europa.

John Thurloe, modest avocat din Essex, a ajuns la conducerea serviciului secret cu minimum de publicitate, fiind sigur pe marea încredere acordată de Cromwell, care-l numise la început director al poștelor. Din această funcție, Thurloe reușise să intercepteze o mare cantitate de corespondență și să deoace astfel o serie de comploturi regaliste. Pe baza acestor informații, el a reușit să-și creeze rețele atât la principalele curți regale din Europa cât și în interiorul țării, funcțiile sale sporind ca importanță odată cu creșterea acestor rețele. În acea perioadă, Thurloe ajunsese să cumuleze funcțiile de secretar de stat, ministru de interne, șef al poliției, șef al serviciului secret, ministru de externe, de război și consilier de stat.

Eficiența serviciului secret al lui Thurloe a fost apreciată chiar de cardinalul Mazarin, care se declara uimit de faptul că atunci când cabinetul francez ținea o ședință cu ușile închise, secretele discutate îi parveneau fără greș lui Thurloe în numai câteva zile. Cât despre ambasadorul Veneției, acesta scria Consiliului celor zece: „Nu există pe lume un guvern care să divulge mai puțin despre afacerile sale ca acela al Angliei și nici unul care să fie mai prompt informat despre cele ale altora”.

Printre factorii care au determinat succesul lui Thurloe s-a situat, în primul rând, restabilirea importanței comunicațiilor și reînființarea unui serviciu de decriptare condus de doctorul John Walls din Oxford și de John Wilkins, episcop de Chester, care au introdus noi sisteme de cifrare.

Din rapoartele primite de Thurloe de la agenții săi din Europa, se poate deduce că șeful serviciului secret nu considera nici o informație ca fiind lipsită de importanță. Ca și predecesorul său Walsingham, Thurloe a renunțat la procedeele folosirii diplomaților în activitatea de spionaj și i-a înlocuit cu agenți secreți, afirmând că ambasadorii erau mai vulnerabili la încercările de corupere, prea expuși bănușilor și supravegheați îndeaproape. Pentru a crea rețele, Thurloe a renunțat la orice prejudecată de ordin religios. Susținut de Cromwell, el s-a numărat printre primii care a folosit în activitatea de informații evreei stabiliți în Anglia pentru a scăpa de persecuțiile la care erau supuși în Europa.

Eficiența lui Thurloe a fost chiar mai mare în calitate de organizator al contraspiionajului, fapt demonstrat de lichidarea tuturor comploturilor vizând asasinarea lui Cromwell. Un alt aspect al activității lui Thurloe în acest domeniu era apărarea secretelor. Iată ce remarcă despre această activitate ambasadorul venețian la Londra: „El (conducătorii englezi — n.t.) se adună într-o sală la care se ajunge trecind prin numeroase alte săli și închid ușile. Metoda lor preferată este aceea de a stringe un număr mic de persoane, cel mult șaisprezece, pentru a discuta problemele cele mai importante și a lua hotărârile cele mai grave. Pentru a întări și mai mult secretul, toate acestea trec prin capul unui singur secretar care coordonează problemele politice, precum și pe cele de domeniul poliției. Pentru a descoperi afacerile politice ale altora, ei nu se folosesc de ambasadori ci de spioni, mai puțin vizibili, oameni inteligenți dar fără poziție oficială, care sînt mai puțin susceptibili de a fi remarcați... Astfel, datorită banilor și cadourilor lor, au reușit să întoarcă forțele Romei (adică i-au folosit pe iezuții ca spioni) și să profite de dușmanii lor, căci așa îi numesc ei la Londra pe preoții... În Franța, în Spania, în Germania, la Veneția, au de asemenea oameni, aparent de mică importanță, care le trimisese din cînd în cînd sfaturi prețioase și care, mai puțin supravegheați, pătrund peste tot“.

Thurloe a creat în interiorul țării o nouă formă de poliție, numită miliție, pe care o folosea pentru a culege informații despre activitatea subversivă a regaliștilor. Această miliție era împărțită în unsprezece districte, fiecare condus de un general. Thurloe era convins că în acest fel toți agenții regaliști¹ vor fi prinși în minimum de timp. Thurloe i-a supraviețuit lui Cromwell și și-a continuat activitatea, dar tendința sa de a folosi agenți dubli a dus în cele din urmă la penetrarea serviciului său de către elementele regaliste, ceea ce, dealtfel, s-a întîmplat și în alte domenii.

Succesorul lui Thurloe la conducerea serviciului secret a fost Thomas Scott, unul din principalii agenți ai lui Thurloe și deputat în Parlament. Scott primea suma de 800 de lire pe an pentru „a conduce serviciul de informații al statului, atît în țară cît și în străinătate“.

¹ Partizanii familiei Stuart, alungată de Cromwell de pe tronul Angliei și care urmăreau restaurarea regalității. (N.R.)

De la secretarul Morrice la Matthew Prior

Transformările suferite de Anglia în perioada Restaurăției au avut urmări și asupra activității serviciului secret. Aceaste se poate remarca în celebrul jurnal al lui Samuel Pepys, care nota în 1688: „Astăzi secretarul Morrice a declarat în Cameră, unde se discuta despre informații, că pentru munca aceasta nu primea decît 700 de lire pe an, în timp ce pe vremea lui, Cromwell dădea pentru același lucru 70 000. Faptul a fost confirmat de colonelul Birch care a spus că în acest fel Lordul Protector avea în buzunar secretele tuturor prinților din Europa“. Parlamentul a discutat în continuare cererea lui Morrice, ajungînd, abia la 17 februarie, să voteze suplimentarea sumei cu substanțiala cifră de... 50 de lire. După cum remarcă același Pepys, membrii Parlamentului ajunseseră să critice deschis serviciile secrete: „Au fost menționate proastele informații ale regelui, aducîndu-se critici severe împotriva lordului Arlington, spunîndu-se mai ales că, oricare ar fi meritele lui Morrice, care a afirmat că nu primea decît 700 lire pentru informații, regele plătea prea scump informațiile furnizate de lordul Arlington, dîndu-i acestuia 10 000 de lire și o baronie“.

Deși confuz, acest pasaj al jurnalului lui Pepys atestază că, după Thurloe, serviciul secret a fost scindat în mai multe organisme independente, pentru ca Morrice să nu ajungă la aceeași putere la care ajunseseră Thurloe. Lipsa de încredere manifestată de regele Charles al II-lea față de toată lumea, începînd cu propriii săi partizani, a determinat o atmosferă de bănuieli și gelozii între servicii, ceea ce a dus la ineficiență și dezorganizare, chiar dacă, în total, fondurile alocate serviciului secret depășeau cu mult cifra indicată de Pepys. Charles a renunțat să se ocupe de menținerea unei organizații eficiente de spionaj, chiar dacă s-a remarcat prin inventarea unui nou cifru. Spre surprinderea adversarilor săi, el a renunțat pînă și la supravegherea corespondenței, deși depistarea complotiștilor era practic singurul scop al funcționării serviciilor sale secrete.

Cît despre autorul jurnalului menționat anterior, Samuel Pepys, funcționar al Amiralității britanice, el trebuie considerat, după toate probabilitățile, fondatorul serviciului secret propriu al marinei britanice. Inventator original, el a realizat un sistem foarte complicat de cifrare, pe care l-a utilizat pentru redactarea mesajelor sub forma *tahigrafiei*, un sistem de

spioni la Comisie, în Parlament și la Adunare și, sub pretextul că-mi elaborez lucrarea, cer să mi se povestească totul".

Date fiind metodele și stilul original de lucru ale lui Defoe, acțiunile sale concrete și rezultatele obținute sînt greu de precizat. Din punct de vedere tehnic, el era folosit ca agent și plătit după rezultate, dar faptul că, totodată, el coordona informațiile adunate de la alte persoane și formula din proprie inițiativă o linie politică pe care o recomanda, a făcut ca Defoe să fie considerat un șef de rețea, ba chiar, în mod eronat, șeful serviciului secret din epoca sa.

Registrele serviciului secret din primul semestru al anului 1714 indică plata sumei de 500 de lire dată lui Defoe din fondurile serviciului secret. Fără îndoială că rezultatele au justificat plata acestei sume, căci un an mai târziu a fost lichidată o importantă rebeliune iacobită. Imediat după aceea, scriitorul a murit în condiții la fel de misterioase ca și viața sa.

După el, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea sarcina serviciului secret britanic a fost supravegherea și lupta cu societățile și serviciile secrete înființate de partizanii Stuart-ilor. În această perioadă, nivelul profesional în perioada respectivă, cele câteva succese fiind datorate mai mult amatorilor în ale spionajului.

William Eden reorganizează serviciul secret

Primul ministru Pitt
trăgea nicăieri în lume v

franceze.

Odată cu cucerirea independenței de către fostele colonii americane, serviciul secret britanic a căpătat un nou adversar prin înființarea unui serviciu similar de către rebeli. Aceștia au trimis în 1777 ca ambasador la Berlin pe Arthur Lee, fondatorul serviciului secret american și inventatorul unui nou cifru. Pentru a-l urmări pe Lee, serviciul de informații englez l-a trimis la Berlin pe ambasadorul Hugh Elliott. Neînd suficient de discret, cu ocazia pătrunderii secrete efectuate cu ajutorul unui valet recrutat la hotelul lui Lee, el a fost acuzat de spionaj de către guvernul prusac. Ascultînd acuzația, Elliott, care trimisese deja la Londra copile materialelor sustrase, s-a scuzat foarte calm, învinuind valetul de a fi comis „acest act de nejustificat” pe care, de cum îl descoperise, îl returnase lui Lee hirtile. „Vă asigur că guvernul Majestății Sale nu e cu nimic amestecat în această afacere pe care o ignoră totalmente, iar dacă regele Prusiei o dorește, eu sînt gata să-mi cer rechemarea”. Furios, Frederic a declarat că Elliott era un om de care „guvernul britanic ar trebui să se roșească pentru că-l folosește ca ambasador în străinătate”, dar nu a cerut rechemarea sa. Cît despre regele George al III-lea, acesta a convocat o ședință specială a cabinetului în care și-a exprimat „nemulțumirea față de conduita unui ministru ispitit să se abată de la discreția necesară funcției sale”, ceea ce n-a împiedicat guvernul să-i răsplătească serviciile cu o gratificație de cinci sute de lire.

Serviciul secret englez nu s-a bucurat totuși, sub conducerea lui William Eden, de o soartă prea bună, căci a trebuit să compenseze infringerile suferite de generali englezi pe câmpurile de luptă din America. Cu toate succesele lui Eden, care a reușit în cele din urmă să fie mai bine informat chiar decît Washington despre activitatea emisarilor americani din străinătate, Anglia n-a mai reușit să-și recupereze coloniile.

În perioada revoluției franceze, guvernul britanic și-a intensificat activitatea de spionaj pentru a contracara acțiunile guvernului revoluționar, care organizase repede o rețea informativă, avînd centrala la Ministerul de Externe. Pentru a anihila această rețea, dar și pentru a combate revoluția, guvernul englez a încercat la început să întărească puterea Prusiei, trimițînd sume mari de bani regelui Frederic. Abia după ce acesta, în loc să declare război Franței, a invadat Polonia, englezii au schimbat tactica, orientîndu-se spre Elveția și trimițîndu-l acolo pe William Wickham pentru a recruta oameni în scopul

declanșării unei revolte regaliste în Franța. Ministrul de Externe, lordul Castlereagh, în suggera pe Wickham, care piecă sub acoperirea de însărcinat cu afaceri, că aceasta era „o misiune onorabilă și nu o simplă formă de spionaj, căci scopul Marelui Secret era de a afla ce se petrecea în interiorul țării, pentru a putea duce la stabilirea permanentă a liniștii generale”.

Pe lângă remunerarea rețelei existente și recrutarea de noi agenți, Wickham a dat dovadă de o bună orientare, când a ales ca prim obiect al activității sale, armata franceză a Rhinului. În alegerea acestuia, Wickham a dat dovadă de o bună orientare, când a ales ca prim obiect al activității sale, armata franceză a Rhinului. În alegerea acestuia, Wickham a dat dovadă de o bună orientare, când a ales ca prim obiect al activității sale, armata franceză a Rhinului.

Autorul-major austriac a pus capăt complotului, deoarece cu această ocazie s-au descoperit și documente referitoare la rețeaua de spionaj. Descoperirea și restul rețelei create de Wickham, guvernul francez a protestat în diplomație.

În timpul războaielor napoleonice, organizarea condusă de Joseph Fouché a constat în obținerea informațiilor referitoare la tratatul secret încheiat la Tilsit între Napoleon și Rusia. Aceste informații a rămas necunoscut, deși „firele” par să ducă la ambasadorul rus la Londra.

În timpul războaielor napoleonice, organizarea condusă de Joseph Fouché a constat în obținerea informațiilor referitoare la tratatul secret încheiat la Tilsit între Napoleon și Rusia. Aceste informații a rămas necunoscut, deși „firele” par să ducă la ambasadorul rus la Londra.

nit principala armă a spionajului maritim britanic, celelalte vase ale flotei primind prin semnale informațiile culese.

Unul dintre cei mai întreprinzători agenți folosiți de marina regală în timpul lui Nelson se numea John Barnett. Acesta a convins Amiralitatea că cea mai bună metodă pentru a afla planurile lui Napoleon era folosirea slăbiciunii împăratului față de femei. Serviciul trebuia fie să trimită agente pentru a-și câștiga favoarea, fie să recruteze femeile care se bucurau, la un moment dat, de această favoare. Călea propusă de Barnett a fost urmată de serviciul secret, dar fără succes.

Ducele de Wellington avea propriul său serviciu de spionaj, practic autonom, care-i procurase chiar cheia cifrului francez. Cu ocazia războaielor din Spania, acest serviciu s-a folosit intens de patriotismul spaniolilor, care-i detestau pe invadatorii francezi, dar și de așii ai informațiilor. Printre ei s-a numărat maiorul Grant, ajuns la conducerea serviciului după ce furnizase informații importante despre planurile lui Napoleon pentru campania din Rusia, precum și fostul preot James Robertson, trimis pentru a afla date despre poziția și activitatea unor trupe de 15 000 de soldați spanioli rătăcite în Germania de nord. Parcurgind o bună parte din zonă pe jos, dându-se pe rind drept negustor german și preot catolic, Robertson a reușit nu numai să găsească trupele respective, care fuseseră răspindite pe insulele dintre Germania și Danemarca, dar și să-l convingă pe comandantul lor să treacă de partea englezilor și să transporte trupele în Spania pentru a lupta sub ordinele lui Wellington.

Thomas Beach : agent dublu în America

În secolul al XVIII-lea, serviciul secret britanic s-a confruntat și cu un alt adversar, care de data aceasta acționa în imediata vecinătate a țării : insurecția irlandeză. Experiența războiului de independență al Statelor Unite, urmată de exemplul revoluției franceze, făcea necesară pentru monarhia britanică înăbușirea în fașă a oricărei tentative de subversivitate. În ultima parte a secolului o secție a serviciului secret a fost instalată în castelul de la Dublin ; deși fondurile pentru satis-

ciile organizației *Fenian*, sub numele de maior le Caron. Admis în organizație, el a înființat o tabără în localitatea Lockport, statul Illinois; în calitate de comandant al taberei, Beach primea toate documentele oficiale și rapoartele organizației. Calitățile sale de conducător militar au determinat numirea maiorului le Caron în funcția de organizator al Armatei Republicane Irlandeze (I.R.A.), apoi în aceea de inspector general al forțelor revoluționare. Din această poziție, Beach a reușit nu numai să determine, prin informațiile trimise în Anglia, înfrângerea unei tentative de atac pregătite de feniani împotriva Canadei, ci și să dejoace numeroase comploturi de mai mică anvergură.

mai mare decât cea de a spune că în tot acest timp nu am fost niciodată descurat. Nu eram cunoscut ca agent secret dintr-o casă, doar de o „ingur”. Secretul a fost păstrat chiar și azi, la colegii la Anderson din centrul serviciilor, secret dintre care nu puțin au încercat să afle adevărata identitate a superagentului le Caron.

Mari excentrici

În 1896, cînd comanda serviciului a fost preluată de sir John Ardagh, atribuțiile acestui compartiment erau prevăzute la răscrucea imaginii ca fiind „elaborarea informațiilor referitoare la sistemul militar din Europa și la activitatea militară și la tuturor planurilor de apărare, strategiei și utilizarea informațiilor de geografie militară, a datelor privind resursele materiale și forțele armate ale tuturor statelor, alături de informații și pe care unele britanice, ca și cele germane, au îndreptat din cîntecul lor către Comandamentul către Imperiul din Berlin și către ministerele, care sînt în legătură cu țările respective și care sînt compuse din deștepători și alții, care au drept sarcină să acopere imperiul rus și aproape toată Asia, inclusiv China, India și Japonia.

Rezultatul acestei lipse de cooperare a fost, pe de o parte, acela că serviciile secrete britanice au rămas pe de altă parte, în lipsa informațiilor necesare, în poziții de contra-spionaj în Rusia. După cum s-a văzut, în timpul războaielor S.T.S. Agentii S.T.S. au servit atât ca agenți dubli, cât și ca agenți dubli sau tripli, ceea ce a permis să se păstreze intactă credibilitatea și integritatea prestigiului său față de serviciile de informații militare.

În această situație a serviciilor secrete, este lesne de înțeles că, după război, serviciile secrete britanice au început să se reorganizeze și să se reînnoiească. În acest scop, serviciile secrete britanice își creaseră compartimente pentru contra-spionaj. De exemplu, în timpul războaielor, serviciile secrete britanice au avut o activitate foarte activă în serviciul secret și care-și finanțau singure activitățile. Printre acești amatori de geniu merită citat Richard Burton, un aventurier care, deghizat în negustor pakistanez, a obținut informații pe baza cărora a fost cucerit de către englezi Sindul.

Un alt exemplu tipic de agent „amator de geniu” recrutat dintre refugiații ruși între anii 1880—1890 l-a constituit Sidney Reilly. Incluziunea sa în rețea ilustrează schimbarea de concepție a conducătorilor serviciului secret și preocuparea mai accentuată față de Rusia, dar și lipsa de cooperare cu poliția în studierea și verificarea candidaților, căci dacă în ziua de astăzi s-ar pune problema racolării lui Sidney Reilly, este aproape sigur că MI 5 l-ar elimina de pe listă. În 1895, MI 5 și *Special Branch*¹ nu existau încă, dar dacă poliția ar fi fost consultată, ar fi făcut un raport defavorabil candidatului.

Sidney Reilly a jucat un rol important în serviciul secret timp de mai bine de treizeci de ani, fiind fără îndoială unul din cei mai buni și mai penetranți agenți din toată istoria spionajului britanic. Influența sa avea să se exercite mult timp după presupusa lui moarte, determinând, ca o bomba cu efect întârziat, o serie de explozii în serviciul secret în 1935, 1951 și 1960.

După ce a descoperit, la vîrsta de nouăsprezece ani, adevărata sa origine (era fiul nelegitim al unui medic evreu din Vîlnia sau, uneori, rus sau de origine poloneză), s-a mutat în Odesa. Reilly și-a părăsit tatălul printr-un pasager clandestin

în pe un vas britanic spre America de Sud. Ajuns în Brazilia, Reilly a fost angajat, după multe peripeții, bucătar al unei expediții britanice ce explora Amazonia și al cărei șef era cadru al S.T.S. Faptul că a salvat expediția de la pierire i-a adus o recompensă substanțială din partea conducătorului ei și posibilitatea de a pleca gratuit în Anglia, unde a fost angajat în serviciul secret.

În 1897, Reilly lucra pentru acest serviciu în Rusia, avînd misiunea de a procura planurile referitoare la descoperirile de petrol din Persia. După ce și-a îndeplinit misiunea, Reilly a revenit în Anglia și a cerut un concediu nelimitat, dispărînd timp de mai bine de un an de zile în compania unei femei pe care o cunoscuse în Rusia și care își convinsese soțul să-i lase toată averea moștenire. Apoi Reilly și-a făcut din nou apariția, cerînd să fie reangajat. Cererea i-a fost, în mod cu totul surprinzător, acceptată, deși se știa că refuzase să dea amănunte despre originea și primii săi ani din viață, că era un afemeiat și mai ales că refuzase să mai lucreze după întoarcerea din Rusia. Cu toate acestea, serviciul secret a decis să țină cont de calitatea serviciilor lui. (Reilly își făcuse un aliat în persoana lui D. M. Hozier, șeful serviciului, și ulterior îl cunoscuse și pe ginerele acestuia, Winston Churchill).

Sidney Reilly a continuat deci să lucreze pentru serviciul secret, chiar dacă era de fapt un asasin: îl ucisese pe soțul amantei sale și nu se deplasa niciodată fără a avea asupra lui un flacon cu otrăvă. Prima misiune pe care a avut-o de îndeplinit după reangajare a fost aceea de a se deplasa în Olanda dîndu-se drept cetățean german, pentru a culege informații despre sprijinul pe care olandezii îl acordau burilor în confruntarea lor cu Anglia.

Originile Departamentului MI 5

Dată fiind preocuparea aproape exclusivă a serviciului pentru problemele olandeze, la sfîrșitul secolului al XIX-lea Anglia a trebuit să depună eforturi deosebite pentru a ajunge din urmă marile puteri: Franța, Germania, Rusia și, ulterior, Statele Unite, care făcuseră mari progrese în activitatea de spionaj.

¹ Secție în cadrul Scotland Yard-ului, cu sarcini pe linie de contra-spionaj. (N.T.)

Serviciile de informații militare nu străluciau nici ele, al marinei fiind cel mai bun. În timpul războiului anglo-bur, sectorul informativ al armatei a fost acuzat că nu a reușit să realizeze o estimare precisă a efectivelor burilor, a armamentului lor și nu cunoscuse intențiile adversarilor de a declanșa ofensiva din provincia Natal. De fapt, generalul-maior Ardagh, șeful serviciului, trăsesse unele semnale de alarmă referitoare la intențiile burilor, însă informațiile respective fuseseră trecute cu vederea. Pentru a îmbunătăți activitatea și structura serviciului, Ardagh a trebuit să lupte nu atât cu dușmanii cit cu inerția și lipsa totală de înțelegere, la nivelul Ministerului de Război, în ce privește rolul sectorului informativ militar. Până la războiul anglo-bur, hărțile și rapoartele de la *Intelligence Branch* nu ajungeau la primul ministru și nici nu erau discutate în guvern, deoarece ministrul considera, după cum arată Ardagh în memoriile sale, că *Intelligence Branch* era doar o „utilă bibliotecă de referință”.

Un prim pas în direcția cea bună a fost încercarea de sistematizare a datelor obținute prin observațiile efectuate de ofițeri specializați în informații, care urmaseră un curs la școala de război din Kimberley, ținut de generalul Henry Winston. Acesta și-a incurajat elevii să efectueze excursii în interiorul continentului african în scopuri de spionaj. Cum războiul burilor a scos repede în evidență limitele activității informative a englezilor, s-a recurs din nou la talentul de improvizație și la folosirea amatorilor. Rezultatele obținute s-au datorat contribuției lordului Kitchener, care a încercat să înființeze unele instituții de acoperire pentru activitatea informativă, și a generalului-maior Baden-Powell, ale cărui succese erau datorate atât talentului său de actor, cit și faptului că reușise să recruteze o rețea dintre băștinaii zuluși pe care-i învățase arta dezghizării. Cu toată excentricitatea sa, Baden-Powell s-a numărat printre puținii ofițeri care și-au dat seama că principalul adversar al Angliei în acest război nu era armata burilor ci Germania, care-i incurajase permanent pe buri la rezistență și-i sprijinise în crearea unui serviciu de informații propriu. „Germanii vor sfârși prin a lupta contra noastră chiar în Europa”, avertizase Baden-Powell, iar exemplul spionului german Frederick Duquesne, care a desfășurat activitate de informații și sabotaj împotriva Angliei atât în războiul cu burii, cit și în cele două războaie mondiale, avea să-i dea dreptate.

Succesul spionajului german în Anglia la începutul secolului XX s-a datorat neglijenței manifestate de serviciul secret, dar mai ales faptului că în Anglia nu exista încă nici o lege care să-i condamne pe spioni, iar informațiile pe care le dădeau de bunăvoie oamenilor treceau fie drept denunțuri din răzburare, fie drept acte provocate de „mania spionilor”. Abia în 1902, odată cu crearea „Comitetului pentru apărarea imperiului”, o submisie a propus înființarea unui nou organism care să completeze activitatea serviciului de informații al marinei. Ideea a fost aprobată fără prea mare entuziasm, căci nimeni în afară de autorii propunerii nu și făcea iluzii cu privire la noul serviciu. Nu s-au propus nici atribuții speciale și nici nu s-au alocat fonduri prea mari. Noul serviciu a fost creat la 23 august, într-o perioadă cind Germania își înțețea pregătirile de război și întreținea o rețea de spioni în interiorul Marii Britanii. Timp de cîteva luni, noul organism, MO 5, care avea să devină MI 5, a fost compus dintr-un singur om — căpitanul Vernon Kell — căruia i s-a cerut să mențină un nivel minim al cheltuielilor.

Era un pas mic, aproape derizoriu în direcția cea bună, dar dintr-un anumit punct de vedere a dat rezultate imediate. Cea mai importantă instrucțiune dată noului serviciu a fost aceea de a coopera cu *Scotland Yard*. În acest fel militarii au fost puși în contact cu problema ce preocupa de multă vreme poliția: cum să facă față spionilor potențiali. Poliția poseda o listă a suspecților și multe alte informații, într-un domeniu unde militarii erau total neștiutori.

Deși șeful MO 5 avea doar gradul de căpitan, era un ofițer experimentat, călătorise mult, era un strălucit lingvist și cunoștea necesitățile informative din diferite țări. Căpitanul Vernon Kell îi urmasse tatălui său în regimentul South Staffordshire. Mama lui era fiica unui conte polonez și avea multe cunoștințe și prieteni în toată Europa, iar tânărul Kell trăise mult timp printre continentali. Învățase franceza, germana, italiana și poloneza în copilărie, utilizându-și la maximum talentul pentru limbi străine în cariera militară. A învățat rusește și chinezește, luîndu-și o diplomă de interpret în ambele limbi. Servise în China în timpul răscoalei boxerilor și fusese ofițer de informații la statul-maior al generalului Kentall din Tien-Tsin. Cariera militară și-a întrerupt-o din motive de sănătate, fapt pentru care a acceptat sarcina de a organiza MO 5. Colonelul James Edmonds, care-l propusese pe Kell în postul respectiv, îi spusese acestuia: „Această muncă va fi secretă, iar dv. va tre-

bui să renunțați la cariera militară. Postul fiind secret, nu va putea fi oficial recunoscut, dar vă asigur că este vorba de o muncă de importanță vitală pentru țară". Kell avea și el idei precise asupra a ceea ce trebuia să facă, fiind unul din foarte puțini ofițeri care, călătorind în Germania, își dăduse seama de pericolul pe care-l reprezenta această putere pentru Anglia.

În primele șase luni în noul post, un om mai slab decât Kell ar fi fost repede descurajat de poziția de rudă săracă pe care o avea MO 5 în cadrul Ministerului de Război. I se spusese să-și reducă cheltuielile la minimum posibil, iar cererea lui de a i se da un om a stîrnit vii proteste. I s-a dat în cele din urmă un asistent și, treptat, pe măsură ce Kell furniza o cantitate de rapoarte impresionantă și alarmantă în același timp, atenția acordată sugestiilor sale a sporit. În scurtă vreme, el a putut dovedi șefului informațiilor militare, generalul Ewart, că Marea Britanie avea nevoie urgentă de o unitate bine organizată de contrasponaj.

Cel mai mare succes inițial al lui Kell a fost acela de a fi obținut cooperarea poliției și de a colabora eficient cu Scotland Yard-ul, care-i furniza regulat informații despre suspectii de spionaj din Marea Britanie. Pe baza acestor date, Kell se deplasa personal în diverse colțuri ale țării, anchetînd cazurile mai importante.

Kell a descoperit repede că cel mai mare obstacol în activitatea sa de contrasponaj îl constituia caracterul demodat al legii privind secretele oficiale. El a informat Ministerul de Război că în repetate rânduri fuseseră prinși cetățeni germani care culegeau informații despre nave, uzine și porturi, dar că nu se făcuse nimic pentru a-i împiedica în activitatea lor deoarece, din punct de vedere juridic, faptele lor nu constituiau delict. El a insistat mult pentru modificarea legii, dar rezistența oficială față de schimbările propuse era mai mare decât se așteptase. Politicienii din conducerea țării, deși bine informați, credeau totuși că spionajul era o activitate care producea oroare guvernelor civilizate. Astfel, lordul Alverstone, un judecător care condamnase un spion german doar la 18 luni închisiei, a declarat: „Nu cred că este în interesul țării să avem oameni n-ar condamna mai ferm practica de care acuzatul a fost găsit vinovat decât conducătorii Germaniei”.

Kell nu s-a lăsat descurajat de eșecul primelor sale tenta-

multe de spus despre el: „Kell adulmeca spionii la fel cum adulmecă un foxterier o vulpe” menționa unul din ei. Calitatea sa de căpetenie era ușurința de a-și adapta procedeele la caracteristicile spionului cu care se confrunta. Dacă aparent Kell avea aerul unui ofițer de modă veche, în activitatea sa informativă el nu avea nici o prejudecată privind folosirea oamenilor din cele mai diferite categorii, chiar de la periferia societății, și recurgea la metode ce nu păreau a se potrivi unui gentleman. Îi plăcea să spună despre el că este „un falsificator fără egal în întreaga Anglie”, făcînd adesea afirmații de genul: „numai săptămîna asta am fabricat scrisori false în șapte limbi, inclusiv araba”. Kell exagera doar pe jumătate, deoarece reușise să recruteze o întreagă echipă de experți în falsuri, dintre care unul lucra pentru MO 5 din celulele închisorii din Parkhurst.

Amenințarea spionilor germani (1902—1914)

Între anii 1902 și 1910 au avut loc unele remanieri care au dus la consolidarea serviciului secret britanic. Aceste schimbări au început prin numirea, în 1902, a lui George Kynaston Cockrill, ofițer care servise în Africa de Sud în compartimentul de comunicații, ca lucrător și apoi șef al secției speciale, nou create, în Direcția informații din Ministerul de Război. Patru ani mai târziu, el a fost numit șeful întregii direcții, calitate în care s-a ocupat de diferite aspecte ale războiului secret, printre care de studiul cifrurilor și de planurile de urgență referitoare la cenzura telegrafică și la aspectele militare de cenzură a presei; planurile sale au fost puse în aplicare odată cu declanșarea primului război mondial (1914—1918).

În același timp, s-au făcut eforturi pentru reorganizarea serviciului de informații al marinei, care înregistrase o rămînere în urmă față de cel al armatei, avînd nevoie de o coordonare centrală eficientă. Înarmarea tuturor marilor puteri a obligat Amiralitatea să ia măsuri, întrucît metoda simplă de obținere a informațiilor prin solicitarea de rapoarte atașatilor navali, care obțineau date despre arsenale, șantiere și nave pe bază de reciprocitate, se dovedea insuficientă. Pe de altă parte,

departamentul de informații, nativ, era cel de neîncredere incit personalul încăpea în două birouri mici. Cât despre aprecierea activității sale, este de remarcă exemplul a doi ofițeri englezi trimisi să observe dispozitivele de apărare și pregătirile efectuate de germani în timpul războiului. Aceștia au reușit să evalueze o cantitate suficientă de informații dar au fost prinși și condamnați de germani la patru ani închisoare. Grațiată cu ocazia unei vizite a regelui englez la Berlin, cei doi au revenit în Anglia pentru a constata că Amiralitatea nu numai că a refuzat să fie amestecată în afacere, dar a pretins, în mod cu totul eronat, că ofițerii efectuaseră o excursie în perioada lor de condamnare. Într-o altă ocazie, un ofițer englez, care fusese trimis să observe activitatea germană în Marea Britanie, a reușit să-i recompenseze pe cei doi așa cum meritau.

În același timp, Amiralitatea s-a preocupat de securitatea lor și cifrurilor germane. Succesele în acest domeniu s-au datorat în mare măsură eforturilor lui Kell și a colaboratorilor săi. În același timp, Kell și-a pus la dispoziție serviciului de cifru și decriptare, ce funcționa deja în cadrul Departamentului de Informații. În timpul războiului, Kell și-a pus la dispoziție deja mesaje germane interceptate și descifrate.

Schimbările erau însă mult mai necesare pe plan interior decât pe cel exterior. În timpul războiului, Kell și-a pus la dispoziție de spionaj desfășurată de serviciul german pe teritoriul Angliei. Acest lucru a fost posibil datorită faptului că Kell și-a pus la dispoziție serviciul de cifru și decriptare, ce funcționa deja în cadrul Departamentului de Informații. În timpul războiului, Kell și-a pus la dispoziție deja mesaje germane interceptate și descifrate. Kell și-a pus la dispoziție de spionaj desfășurată de serviciul german pe teritoriul Angliei. Acest lucru a fost posibil datorită faptului că Kell și-a pus la dispoziție serviciul de cifru și decriptare, ce funcționa deja în cadrul Departamentului de Informații. În timpul războiului, Kell și-a pus la dispoziție deja mesaje germane interceptate și descifrate.

Vernon Kell, care nu era la primul conflict cu conducerea politică și a dat ocazie la o revizuire a bazei metodice pentru a spori eficiența activității sale, a obținut schimbări în textul de

gilor și creșterea dorită a numărului angajaților era o și mai bună cooperare cu poliția, deoarece ministerul care putea dispune modificarea legilor respective nu era cel de război, ci cel de interne, coordonatorul Scotland Yard-ului.

Superintendentul Quinn de la Scotland Yard s-a dovedit a fi într-adevăr un aliat de nădejde al lui Kell. Descoperind că un ofițer superior din serviciul de informații al marinei frecventa nejustificat prăvălia unui frizer de origine germană din Caledonian Road, Quinn i-a cerut ajutorul lui Kell pentru a-l supraveghea pe frizer. Împreună, cei doi au solicitat aprobarea ministrului de interne de a intercepta corespondența frizerului. După multe formalități, această aprobare a fost dată, iar frizerul s-a dovedit a fi „căsuța poștală” a unei rețele germane de spionaj. Cum nu avea suficiente puteri proprii în ce privea contraspiionajul, Kell a făcut apel la un alt aliat, în persoana șefului serviciului secret de informații, maiorul Mansfield Cumming, care a confirmat că de „căsuța poștală” respectivă se folosea chiar Steinhauer, coordonatorul spionajului german din Marea Britanie.

Cu ajutorul scrisorilor interceptate, Kell și-a putut da seama de extinderea rețelei germane din Anglia și de faptul că aceasta era foarte activă, mai ales în porturi. Prin politica sa care consta în stringerea de informații despre fiecare spion german din Anglia și controlarea sistemului său de legătură cu centrul, Kell a reușit nu numai să-i anihileze pe spioni, ci și să trimită în Germania informații false elaborate de oamenii săi.

În același timp, Kell a reușit să obțină și oameni pentru mărirea MO 5, iar în anul 1911 a fost modificată și legea privind secretele oficiale. Cât despre spionii germani, atât Kell, devenit șef al noului serviciu MI 5, cât și Cumming, șeful serviciului secret de informații (S.I.S.), recent botezat MI 6, care se ocupa cu culegerea de informații în străinătate, au ajuns la concluzia că aceștia trebuiau lăsați să-și desfășoare în continuare activitatea sub control, astfel încât doar la declanșarea războiului rețeaua germană să poată fi lichidată în totalitate. Analizând cazurile descoperite, Kell și-a putut da seama că spionajul german era în primul rând interesat de informații referitoare la flota engleză și că rețeaua condusă de Steinhauer acoperea nordul Scoției și porturile principale de pe toată coasta Angliei și a Irlandei. MI 5 nu putea însă trece direct la arestarea unui spion fără ajutorul poliției, fapt ce a

determinat crearea, în cadrul Scotland Yard-ului, a unei secții speciale, *Special Branch*, cu sarcini exclusive pe lină de investigații. În 1913 din șeful acestei secții a fost numit Basil Thomson. Era un tânăr, începător, educat la Oxford și la Cambridge, deosebit de inteligent, un om de seamă din Canada după care fusese numit șeful al serviciului colonial din Canada. Pe la 20 de ani Thomson era primul ministru al regiunii, de Tientsin apoi, devenit a doua oară șeful de comisar pentru regiunea. În timpul al lui Thomson a fost solicitat să se angajeze în serviciul Secretariatului de Stat, timp în care s-a cunoscut pe nume Minatru de Interne, carei comisie rezultată din angajare a fost trimisă în comisiuni de cercetare pentru a investiga activitatea serviciilor penetrante în China și în Japonia. După cum se vede dintr-o scrisoare trimisă de Thomson către un membru al cabinetului, Lord Hall, se vede că Thomson a rezolvat aceste probleme și experiența sa în acest domeniu a fost foarte mare.

Un cvartet renumit :
Mansfield Cumming, Basil Thomson,
„Blinker” Hall și Vernon Kell

... în timpul războiului, Thomson a fost unul din cei mai importanți oameni de seamă din Scotland Yard, fiind responsabil de toate activitățile de spionaj și de contra-spionaj. El a fost unul din cei mai buni oameni de seamă din Scotland Yard, fiind responsabil de toate activitățile de spionaj și de contra-spionaj. El a fost unul din cei mai buni oameni de seamă din Scotland Yard, fiind responsabil de toate activitățile de spionaj și de contra-spionaj.

Cumming a fost o figură legendară în Scotland Yard, fiind responsabil de toate activitățile de spionaj și de contra-spionaj. El a fost unul din cei mai buni oameni de seamă din Scotland Yard, fiind responsabil de toate activitățile de spionaj și de contra-spionaj. El a fost unul din cei mai buni oameni de seamă din Scotland Yard, fiind responsabil de toate activitățile de spionaj și de contra-spionaj.

În ce privește selecționarea personajului, Cumming avea păreri diferite de Hall, care prefera universitarii, buni la toate oamenii de literă. Cumming căuta la oameni ceea ce el numea „tipul de spirit al unui agent alert”. Cu toate acestea, cel mai bun om ales de el era mai degrabă din categoria preferată de Hall, Sir William Wiseman, bătrân, era absolvent al universității din Cambridge, având una din marile celebrități din științele din tot mediul științelor. Wiseman, deosebit de inteligent, un om englez de achiziționare din S.I.A. dar a trăit de când a donat totii agenți lui Cumming din această țară și se ocupa și de supravegherea activității spionajului german în S.I.A.

Dintre toți agenții lui Cumming, Sir William Wiseman, deosebit de inteligent, un om englez de achiziționare din S.I.A. dar a trăit de când a donat totii agenți lui Cumming din această țară și se ocupa și de supravegherea activității spionajului german în S.I.A.

Reilly lucrase bine pe continent, reușind să fure planurile uzinei Krupp din Essen unde se angajase ca sudor sub un nume fals, apoi apăruse în Rusia, ca negustor, făcându-și o mulțime de relații la Petersburg, unde devenise o celebritate în lumea jucătorilor de cărți și ruletă. Spre deosebire de alți spioni, Reilly nu se temea să atragă atenția, contând pe acruș său de sinceritate și considerând că ostentativitatea îi liniștea pe oamenii bănuitori. Ca negustor, Reilly trata tot felul de afaceri, de la produse farmaceutice până la avioane, luând pe de altă parte bani de la mai multe servicii de spionaj și de la toate firmele pe care le reprezenta. Faptul era cunoscut de serviciul britanic, dar Reilly răspundea acuzațiilor remarcând că în acest fel serviciul nu mai trebuia să-l plătească. Rănit și de germani și de ruși, Reilly a reușit totuși, ca reprezentant exclusiv pentru Rusia al firmei germane constructoare de nave „Blohm și Voss”, să procure și să trimită în Anglia toate planurile și documentațiile ultimelor produse ale industriei navale germane. Din aceste motive, șefii săi de la S.I.S. au continuat să-l pastreze și să-l folosească pe Reilly cu toate excentricitățile sale.

La sfârșitul lui 1913 atît *Special Branch*, cît și MI 5 erau gata pentru declarația de război. Într-un sens, cele două servicii se completau, iar pe de altă parte erau rivale, mai ales datorită ambiției lui Thomson, care hotărâse să depășească li-

mitile normale ale contraspionajului și să recruteze agenți în străinătate. Dorea să aibă atît un serviciu de spionaj, cît și unul de contraspionaj, pentru a nu mai depinde de MI 5. Serviciul lui Kell cuprindea în acel moment patru ofițeri, un jurist, doi anchetatori și șapte funcționari. Această echipă întocmise un mare număr de dosare privind spionii și suspectii, fapt pentru care a trebuit să-și schimbe sediul.

O parte din meritul succesei și eficienței serviciului MI 5 îi revine și lui Winston Churchill, care a lucrat o vreme ca secretar al Ministerului de Interne înainte de a fi numit la Amiralitate. În cartea sa *The World Crisis* el menționa cu privire la această perioadă: „M-am informat mai mult despre sabotaj, spionaj și contraspionaj și am intrat în contact cu ofițeri care lucrau discret dar cu mult zel, cu toate că la dimensiuni modeste și cu mijloace insuficiente. Mi s-a vorbit despre spionii și agenții germani din diferite porturi britanice”.

Contribuția lui Churchill a constatat în aceea că la cererea lui Kell a renunțat la aplicarea anumitor dispozițiuni legale, mai ales în cazurile de interceptare a corespondenței. Churchill a dat o aprobare generală de deschidere a corespondenței tuturor persoanelor înscrise pe listele lui Kell. În urma acestei măsuri, a doua zi după declarația de război au fost arestați 21 de agenți germani din rețeaua lui Steinhauer care foloseau „căsuța poștală” din frizerie. Acest succes considerabil al unui serviciu încă tînăr i-a luat pe germani absolut prin surprindere și a permis trupelor britanice să efectueze timp de mai bine de un an manevre fără ca acestea să fie cunoscute dinainte de inamic.

De fapt, șefii celor trei servicii de informații, *Special Branch*, MI 5 și serviciul de informații al marinei, au cooperat foarte strîns în tot timpul războiului, mai bine decît aveau s-o facă în al doilea război mondial, fapt datorat în bună parte și dimensiunilor acestor servicii. În perioada războiului, fără îndoială serviciul de informații al marinei, care s-a extins pe măsură ce evolua războiul. Importanța lui s-a datorat în bună măsură energiei și dinamismului lui Reginald „Blinker” Hall, eficientul și energicul șef al serviciului de informații al marinei. S-a spus că „Blinker” Hall a fost cel care a dat naștere la ideea de a crea un serviciu de informații al marinei, care să aibă agenți în toate părțile lumii pentru a culege un număr cît mai

mare de date nu numai de pe toate fronturile și oceanele, ci și din țările neutre, din locurile situate în afara zonei de confruntare. Din acest motiv, el a început să introducă în serviciu și personal civil. Hall avea o teorie, care ulterior a devenit o practică a serviciului, și anume că City-ul¹ londonez era un mediu propice pentru recrutarea de colaboratori. Printre ei s-au numărat agentul de schimb Claude Serocold, negustorul de vinuri James Randall, istoricul Algernon Cecil și alții. Mai tirziu, Hall a admis în serviciu și femei, care trebuiau să îndeplinească următoarele criterii: să fie fiice sau surori de ofițeri de marină activi, să cunoască cel puțin două limbi străine și să știe să bată la mașină.

Hall a intrat și el în conflict cu autoritățile politice, în problemele referitoare la interceptarea corespondenței și a telegrafului. El a insistat pe lângă generalul de brigadă Cockrill, șeful cenzurii, pentru a lua măsuri de cître a întregii corespondențe cu străinătatea, obținînd în acest sens o aprobare tacită. Pentru a face față muncii suplimentare impuse de cererile lui Hall, a fost înființat un nou serviciu, denumit „Serviciul de informații privind comerțul de război”, care lucra împreună cu Amiralitatea și cu Ministerul de Război. Unul din cele mai mari foloase pe care le-a adus serviciul de informații al marinei din interceptarea totalității corespondenței cu străinătatea a constatat în cunoașterea cu multă vreme înainte a transporturilor germane și împiedicarea ajungerii lor la destinație, precum și detectarea mărfurilor germane transportate sub pavilioane neutre. La terminarea războiului, generalul Cockrill a menționat în mesajul de rămas bun adresat subordonaților că aceștia interceptaseră transferuri de fonduri înamice în valoare de aproximativ 70 de milioane de lire sterline și că au adus astfel țării economii de aproximativ un milion și jumătate de lire pentru o singură tranzacție.

Tot pe planul activității de contraspionaj, surpriza provocată de arestarea rețelei germane a doua zi după declarația de război a determinat serviciul secret german să trimită în grabă la Londra amatori, care n-au constituit un prea mare pericol pentru noile servicii de contraspionaj. Printre aceștia s-a numărat Karl Hans Lody, fost ofițer de marină și ghid turistic, care s-a făcut imediat remarcat prin întrebările sale indiscrete referitoare la baza navală de la Rosyth și care a raportat în Germania că Anglia fusese invadată de trupe rusești, veste

¹ City — centrul comercial și financiar al Londrei. (N.T.)

crezută de comandamentul german. În acest fel s-a determinat retragerea de pe frontul de pe Marna a două divizii germane și deplasarea lor pe coasta belgiană, ceea ce a făcut ca germanii să piardă bătălia decisivă.

Cum Basil Thomson era aproape sigur că următoarea zi care a germanilor va fi aceea de a trimite în Anglia spioni sub acoperirea de refugiați belgieni, el a insistat pentru ca fiul său refugiat să fie supus unui interogatoriu riguros. Măsura a permis identificarea unui mare număr de spioni germani, dintre care unii și-au oferit imediat serviciile englezilor, cum a fost cazul lui Horst von der Goltz; el i-a prezentat lui Basil Thomson o cantitate de informații la care un cetățean american, cum se pretindea von der Goltz, nu avea cum să ajungă. Goltz a relatat în amănunt sarcinile sale permise de la serviciul german și mai ales acțiunile întreprinse de acest serviciu în Statele Unite. Audierea sa ca martor, împreună cu comportarea în acea împrejurare a ministrului german von Papen au grăbit, după cum afirmă Thomson în memoriile sale, intrarea în război a S.U.A. Un alt spion a fost Alfred Hagn, sosit în Anglia ca ziarist și descoperit ca urmare a denunțului unui vecin care-l socotea „prea liniștit și deci suspect că ar fi spion”. Cât despre faimoasa Mata Hari, este de ajuns să menționăm aici doar că atât Basil Thomson, cit și Hall, care au anchetat-o în 1916 ca urmare a unor semnalări despre relațiile ei cu agenții germani din Madrid, i-au pus în vedere că acest gen de legături risca să-i provoace necazuri.

Prinși un număr de șapte spioni germani, deja cunoscuți dinainte de serviciul lui Vernon Kell. MI 5 se achitase atât de bine de sarcinile sale, încât până la sfârșitul războiului Anglia n-a mai fost serios tulburată de spionii germani.

Succesele Biroului 40

Într-o scrisoare adresată la 10 noiembrie 1916, lordul Kitchener a scris: „Biroul 40 este cel mai important birou de informații din țară și este în posesia celor mai bune informații despre planurile și intențiile germane.”

Numărul biroului repertizat în clădirea Amiralității ofițerilor re-

între munca serviciilor secrete și propagandă, dar în realitate această delimitare foarte fină este greu de observat. Cele două domenii sînt strîns legate cel puțin în timp de război. Este, de altfel, condiția eficienței lor. Distincția care se impune este aceea dintre propaganda deschisă, care provine de la serviciile oficiale de informare și propaganda pregătită de serviciile secrete pentru a servi drept armă de război.

În timpul primei conflagrații mondiale, această nouă armă de luptă nesingeroasă, sub forma materialelor provenite pe cale oficială sau de la serviciile de presă a constituit, pe lângă operațiunile navale și militare, o armă suplimentară de o valoare inestimabilă. Pînă la 1 septembrie 1918, propaganda a fost coordonată de Direcția de informații speciale. Mijloacele de influență și dezinformare au fost utilizate cu pricepere atât de către serviciile militare de informații, cit și de Amiralitate, pentru a induce în eroare inamicul. Amiralul Hall, de exemplu, a făcut apel la o mare parte din prietenii săi ziariști, printre care Tom Marlowe, redactor șef la *Daily Mail*, și H. W. Wilson, corespondent la același ziar. Ei au inițiat o acțiune interesantă prin scoaterea unei ediții speciale a ziarului lor din 12 septembrie 1916. Dat fiind că situația aliaților pe frontul principal era foarte dificilă, Hall a ordonat răspîndirea zvonului că o expediție britanică urma să debarce pe coasta belgiană. El a transmis, într-un „cod de urgență” pe care-l plasase anterior germanilor printr-unul din agenții săi, semnale ce indicau că un grup de vase engleze urma să părăsească porturile din fața Belgiei. Pentru a mări credibilitatea mesajelor, el i-a cerut lui Tom Marlowe să scoată o ediție specială în număr de 24 de exemplare, dintre care doar șase „trecură prin cenzură”, iar celelalte conțineau un articol al lui H. W. Wilson „scăpat la control” în care se vorbea despre mișcări importante de trupe în zona cea mai probabilă de declanșare a unei invazii pe coasta belgiană. Toate exemplarele au fost trimise în Olanda; strata-gema și-a atins scopul, dovadă fiind informația primită ulterior de la serviciul secret francez care semnală deplasarea trupelor germane spre Belgia.

Cu toate succesele repurtate de propaganda și dezinformarea britanică, serviciul de informații al marinei s-a prins, într-un caz, în propria sa plasă. În iunie 1916, lordul Kitchener urma să efectueze o călătorie în Rusia la bordul crucișătorului *Hampshire*. Înainte cu câteva zile de plecarea vasului, serviciul german a interceptat și descifrat un mesaj englez care men-

la S.I.S., care a continuat acțiunea. Un agent al lui Cumming l-a contactat pe Szek și i-a cerut să obțină cifrul.

oricum prins de germani dacă ar fi rămas la stație după furtul unui cifru, a încercat să trateze cu englezii. El a spus legăturii sale că vrea să ajungă în Anglia și că nu va da ultimele fragmente ale cifrului dacă nu i se va îndeplini dorința. Se pare că S.I.S. s-a comportat corect în această afacere, admitând că cererea era rezonabilă, mai ales că Szek era cetățean austriac, nu britanic, fapt pentru care el a fost scos în siguranță din Belgia.

Pe de altă parte, versiunea serviciului de informații al marinei a fost aceea că Szek furnizase cifrul complet înainte de descifrarea telegramei „Zimmermann”, versiune destinată să acopere propria lui brutalitate. El a insistat pe lângă MI 6 pentru a-l prelua pe agent.

„Noi ne-am respectat partea noastră din tirg, a declarat autorului fostul om al S.I.S. Ne înțelesesem că serviciul de informații al marinei să-l aducă pe Szek în Anglia pe o navă de război. Dar, o lună mai târziu, când m-am întors la Bruxelles, am aflat că Szek fusese călcat de o mașină pe o străduță din apropierea locuinței sale. Faptul a fost calificat drept „moarte accidentală”, însă eu sint sigur că el a fost ucis cu premeditare de un agent britanic. Dar nu cred că asta i-a înșelat mult timp pe germani. Cel mult a permis serviciului de informații al marinei să rămână timp de câteva luni în afara bănuielilor de a fi furat cifrul”.

Nu este un capitol prea plăcut pentru analele informațiilor privește activitatea informativă secretă. Dar din punct de vedere strict istoric, ceea ce contează este reacția Statelor Unite la publicarea telegramei „Zimmermann”. „Nu cunosc nici un alt om care să fi adus servicii mai utile decât dv. în acest război...”,

Basil Zaharoff : un agent extraordinar

Conform tradiției lui Marlowe și Defoe, serviciul de informații al marinei britanice a fost creat în 1870, în timpul războiului Crimeii. În 1871, primul șef al serviciului de informații al marinei britanice a fost numit Basil Zaharoff. El a fost un agent extraordinar, un om care a trăit în umbra secretului și a războaielor.

angajații noului serviciu se numărau scriitorii G. K. Chesterton, Conan Doyle, John Galsworthy, Thomas Hardy și alții, dar cel mai interesant a fost A. E. W. Mason. De la început, el a solicitat misiuni mai periculoase decât redactarea de broșuri de propagandă, deși depășise vîrsta de cincizeci de ani. Angajat la început la un regiment de infanterie, Mason a ajuns să lucreze în serviciul condus de amiralul Hall, participînd la misiuni și culegînd informații de cele mai diverse tipuri. Trimis în Mexic, Mason a cules date despre operațiunile efectuate de germani în zonă, luîndu-și ca acoperire o pasiune inspirată din cartea lui Conan Doyle, *Cîinele din Baskerville*, și anume aceea de colecționar de fluturi, fapt ce i-a permis să descopere una din stațiile radio folosite de germani pentru comunicațiile cu flota lor din Atlantic. În memoriile sale, Mason a menționat că recrutase „trei mexicani influenți”; unul fusese un important funcționar al poliției particulare a președintelui Madero, al doilea era fostul șef al poliției președintelui Herta, iar al treilea, un tânăr considerat unul din cei mai buni spărgători din Mexico City. Cu ajutorul celor trei, Mason a reușit să scoată stația din funcțiune prin distrugerea unor lămpi foarte greu de înlocuit. Cea mai importantă acțiune a lui Mason a fost însă aceea de a-l fi convins pe colonelul Thornton, de la regimentul Royal Marines, de necesitatea și importanța menținerii în timp de pace, la Gibraltar, a unui serviciu de spionaj de dimensiuni corespunzătoare. În timpul celui de-al doilea război mondial, rețeaua din Gibraltar — Tanger avea să fie condusă de însuși guvernatorul Mason McFarlane, constituind un important factor de succes. O altă izbîndă a lui Mason a fost recrutarea ca agent a lui Juan March, șeful unei puternice rețele de contrabandiști care opera în sudul Spaniei, devenit ulterior milionar și unul din cei mai influenți oameni din Peninsula. Deși aparent a trecut de partea fasciștilor, March a fost în tot timpul celui de-al doilea război mondial un bun agent al serviciului secret britanic și un admirator al marinei regale.

În 1918, ramificațiile serviciilor de informații britanice erau atât de extinse încît, așa cum se întîmplă uneori în timp de război, nu se mai știa ce atribuții avea fiecare instituție. Fără îndoială că unii dintre indivizii folosiți de serviciul secret s-au ocupat mai ales de afacerile lor personale, atunci cînd nu erau deja agenți dubli. Dar în timp de război agenții dubli sînt un rău necesar. Este adesea mai înțelept să fie folosiți decît ignorați.

Un personaj caracteristic din această categorie a fost Basil Zaharoff, cel care pretindea, nejustificat de altfel, că era principalul furnizor de muniții al aliaților. Ca și Sidney Reilly, el avea grijă să-și ascundă trecutul, deși se știa că în tinerețe racola clienți pentru bordelurile din Istanbul și dădea bani cu camătă. Mai târziu fusese angajat ca reprezentant al firmei anglo-americane „Vickers”, calitate pe care a folosit-o din plin în activitatea sa informativă. Semnificativ în acest sens este acțiunea lui Zaharoff de a vinde în secret Greciei un submarin; după aceea, el a dezvăluit „secretul” Turciei pentru a o convinge să cumpere două submarine. Experiența sa în a vinde arme ambelor părți care intrau într-un conflict era atât de mare, încât el devenise, cu mult înainte de începerea războiului, un personaj-cheie. El știa cum să obțină de la aliați muniții și materiile prime necesare pentru producerea lor, iar pe de altă parte cunoștea și sursele de aprovizionare ale Puterilor Centrale, și-i putea împiedica astfel pe germani să ajungă la ele. Era evident că pentru serviciul secret se punea problema ca Zaharoff să rămână în sfera de influență a aliaților. Date fiind

condițiile în care se desfășura activitatea sa, el a devenit foarte activ în obținerea serviciilor sale de spion, cit și în supravegherea sa propriu-zisă. Evident, scopul esențial al lui Zaharoff era să-și asigure un statut privilegiat în lumea diplomatică și în această calitate a fost ajutat chiar de Ministerul de Externe englez.

Într-un articol apărut în revista franceză *Le Journal* din anul 1914, se scria despre Zaharoff în acea vreme: „O

... înalta societate și în cercurile

... multe ori în

puternică aversiune față de

(„Trebuie să-l convingeți pe Lloyd George ca președintele

la Versailles ar fi indezirabil”) ...

... condamnarea de pace ...

n-a apărut pe lista celor decorați. Pentru a vedea mai bine rolul și adevăratele interese ale lui Zaharoff în acest război, se cuvine amintit faptul că în timpul unei călătorii secrete efectuate din ordinul lui Lloyd George în Germania, Zaharoff a obținut o informație conform căreia Germania ar fi fost nevoită să ceară pace încă din toamna lui 1918, de teama consecințelor și extinderii în afara granițelor a revoluției din Rusia. Această informație, de cea mai mare importanță pentru cursul războiului, a fost transmisă aliaților. Pe de altă parte, este la fel de sigur și faptul că, fiind în Germania, Zaharoff i-a trimis un mesaj lui Krupp, fabricantul de arme din Essen, cu tot riscul pe care-l implica acest act, deoarece chiar magnatul prevenise înaltul comandament german că prinderea lui Zaharoff ar fi echivalat cu capturarea unei divizii întregi. În mesaj, Krupp era avertizat că, dacă nu se va încheia un armistițiu, riscă să-și vadă uzinele capturate de bolșevici. Rezultatul a fost legarea unei prietenii strânse între cei doi și o recompensă pentru Krupp: după război, Zaharoff i-a cedat o parte a acțiunilor uzinelor de oțel și plumb „Vickers & Myers” din Spania. De remarcat, de asemenea, că înainte de începerea războiului, Zaharoff participase la tratativele de achiziționare de către firma „Vickers” a brevetului ghiulelei tunului „Die grosse Bertha”. Un acord secret prevedea că pentru fiecare proiectil tras cu aceste tunuri firma Krupp să primească o taxă de un șiling și trei pence. În acest fel Anglia îi plătea lui Krupp pentru fiecare ostaș german ucis de artilerie. Banii respectivi au fost efectiv achitați și folosiți pentru reînarmarea secretă a Germaniei în perioada dintre cele două războaie.

Înfrângere în Irlanda, contraatac în Rusia

La sfârșitul primului război mondial, serviciul secret căpătase dimensiuni și influențe considerabile. Succesele sale remarcabile îi aduseseră o asemenea reputație, încât aproape toate cancelăriile europene vedeau în spatele fiecărui act politic mina serviciului secret englez. Desigur, marii spioni și agenții lor au rămas necunoscuți pentru public, cu excepția lui Hall, care iubea publicitatea și despre care se știa că era șeful serviciului de informații al marinei. Ceilalți doi, Cumming și Vernon Kell, trăiau doar în documentele serviciilor lor.

În schimb, în fața opiniei publice au apărut alții, deveniți personaje de legendă, deși rolul lor în serviciul secret a fost dintre cele mai mărunte. Unul din ei a fost T. E. Lawrence, considerat și în zilele noastre un as al serviciului secret, de care nu s-a ridicat niciodată la nivelul unui agent de talia lui Sidney Reilly, rămânând doar un amator în materie de spionaj, un utilizator și nu un culegător de informații. În timpul primului război mondial, el s-a remarcat ca organizator al luptelor de guerilă în deșert; în unele ocazii a reușit să culegă informații deghizându-se în arab. După război însă, primul ministru Lloyd George l-a folosit ca pe un pion în planurile sale de expansiune și de contraracare a influenței franceze în Arabia, exploatând dorința acestuia de a fi considerat un cruciat al cauzei arabe. Astfel, activitatea serviciului secret și interesele Angliei (faptul că primul ministru era un mare admirator al francez Poincaré) s-au completat foarte bine, făcând din Lawrence un mit național. De fapt Lawrence, caracter de o mare instabilitate, era un geniu în înșelarea oamenilor.

Printre cei rămași în umbră merită citat sir George V.

... directorul
lor militare, unul din puținii ofițeri care l-au susținut pe Ver-

... de acum comp
de informații și metodă

... în Anglia, și pe d...
Atmosfera...

... pentru Anglia în anul 1918-1920...
... în Europa centrală...
... la Conferința de pace...
... Special Branch...
... Europa, obținând printre altele și date...
... Anglia în relațiile sale...
... Februarie 1919, scria Thomson, a marcat apogeul pericolului comunist în Marea Britanie. Totul era în favoarea revoluționarilor. Mulți soldați erau nerăbdători să fie demobilizați. Odată liberi, nu puteau obține locuințe. Rusia demonstrase că era extrem de ușor pentru o minoritate hotărâtă, sprijinită de o masă de oameni nemulțumiți, să pună mâna pe putere.

De aceea, șeful Special Branch și-a reorganizat serviciul concentrându-și eforturile asupra aspectelor politice în detrimentul altor activități la fel de importante. Nu acesta avea să fie însă motivul concedierii lui Thomson, ci un mic incident petrecut cu ocazia unei vizite efectuate de Lloyd George. Patru tineri irlandezi scriseseră cu creta pe poarta reședinței primului ministru o lozincă privind independența țării lor. Din anchetarea lor, Thomson și-a dat seama că nu era vorba de niște teroriști și i-a lăsat să plece, după ce superintendentul Quinn, vechiul său colaborator, confirmase că nu erau membri ai I.R.A. Horwood, șeful Scotland Yard-ului, ce avea în atribuții și securitatea primului ministru, fusese nu o dată criticat deschis pentru incapacitatea sa profesională de către Thomson. El l-a determinat pe Lloyd George să ceară concedierea lui Quinn. Thomson nu a acceptat această cerere nedreaptă, replicând că mai degrabă va demisiona el însuși. Și astfel că, în noiembrie 1921, Thomson a fost chemat de ministrul de interne și obligat să demisioneze, cu toate că a fost apărut în Parlament de amiralul Hall și de toți colegii săi din sectorul informativ. Se pare însă că adevăratul motiv al înlăturării lui Thomson poate fi găsit în teama lui Lloyd George față de serviciile secrete, de eventualitatea creșterii puterii acestora.

Din cei trei întemeietori ai serviciilor secrete engleze moderne, Cumming, Vernon Kell și Reginald Hall, șeful contraspiionajului și-a păstrat cel mai mult timp funcția. Vernon Kell a fost avansat la gradul de colonel abia în 1917, deși lucra pe picior de egalitate cu un amiral. După război

el avea să fie făcutor de cavaler și avansat general-maior, mai degrabă din cauză că MI 5 devenise un serviciu suficient de important pentru a fi condus de un ofițer cu un grad mare, decît pentru meritele sale pe care modestia îl împiedicase să le pună în valoare așa cum o făceau colegii săi. Căpitanul, dar mai ales Hall.

După război, tulburările din Irlanda au ocupat cea mai mare parte a activității lui Kell și a lui Thomson. Munca lor însă s-a soldat cu un eșec total datorită lipsei de coordonare între centrul din Irlanda și conducerea de la Londra, precum și amestecului altor departamente în rezolvarea unei situații ce era de resortul exclusiv al poliției și contraspionajului. „Toată afacerea a scăpat de sub control”, scria în memoriile sale Thomson despre trimiterea în Irlanda a unor trupe care aveau să înlocuiască teroarea cu o nouă teroare. Am fost împiedicat să exercit chiar o minimă supraveghere a procesului de recrutare a lor. Multe vieți omenești ar fi fost salvate dacă în loc de o forță umană necalificată s-ar fi organizat și trimis la Dublin o echipă disciplinată de contraspionaj”. Această lipsă de profesionalism a dus în cele din urmă la pătrunderea agenților I.R.A. în toate posturile de poliție, ba chiar în centrul de la Dublin al serviciului secret.

În aceeași perioadă, eșecurile din Irlanda erau compensate de succesurile din Rusia, succese datorate eforturilor unor agenți ca Bruce Lockhart și, din nou, Sidney Reilly.

Trimis la Moscova în calitate de consul general ad-interim, Bruce Lockhart a devenit repede mai mult decît un simplu diplomat.

Enemarea sa. Acuzat de a fi fost amestecat în

în grabă ca „probolșevic” și l-au acuzat că datele culese se cronate, deși Lockhart vorbea curent rusește și era bine introdus în cercurile conducătorilor revoluției. S-a bucurat de încrederea acestora, cel puțin atîta vreme cît nu a fost considerat reprezentantul unui guvern care preconiza o inter-

venție militară împotriva Rusiei sovietice. Lockhart se împrieteniase cu Troțki și-i avertizase pe politicienii britanici că liderul sovietic merita să fie susținut înainte de a fi înlocuit cu cineva antibritanic, deoarece Troțki se temea mai mult de militarismul german decît de capitalismul englez. El era gata să coopereze împotriva germanilor și a invitat o misiune britanică să reorganizeze flota rusă, oferind în același timp Angliei posibilitatea de a construi căi ferate în Rusia.

Șeful serviciului secret englez din Rusia în acea perioadă era Paul Dikes. Om de o mare temeritate, Dikes, care venise în 1909 la Moscova pentru a studia muzica și vorbea curent rusește, a fost numit în 1915 în comisia anglo-rusă. El a primit un pașaport de mesager al regelui și misiunea de a culege informații despre activitatea clandestină a revoluționarilor. În 1919, Dikes a reușit să-și procure un document care atesta că este funcționar al CEKA și a rămas în Rusia, trimițînd rapoarte informative cînd avea posibilitate. Lucra absolut singur. „Eram izolat, nota el în memoriile sale, iar cantitatea de informații creștea continuu și eram obligat să distrug o parte. Legătura o țineam prin intermediul unui ofițer de la Amiralitate... Abia la sfîrșitul lui aprilie am fost anunțat că mi se va trimite un „poștaş”. Pînă a reușit să revină în Anglia și să fie înobilat, Dikes avea să rămîină pentru cei de la Whitehall „agentul ST 26”.

Dar conducătorii englezi cereau să se continue lupta pe orice cale împotriva revoluției sovietice, deoarece noul guvern rus refuza războiul cu Germania. Singurul om socotit în stare să realizeze o răsturnare a regimului sovietic era considerat Reilly. La cererea specială a lui Lloyd George, Reilly a fost trimis la Moscova la sfîrșitul lunii aprilie 1918, fără acoperire, sub propriul său nume. S-a dus direct la Kremlin și a încercat să-l vadă pe Lenin, dar a eșuat, fiind prea bine cunoscut ca spion pentru a mai fi crezut ca reprezentant oficial. A fost obligat să treacă din nou în clandestinitate și a organizat mai multe comploturi împotriva regimului sovietic, de jucate de autorități, reușind mereu să scape și revenind la Londra pentru a-i convinge pe Lloyd George și pe Winston Churchill de marele pericol pe care-l reprezenta revoluția comunistă. În 1925, Reilly a fost trimis din nou în Rusia, într-o călătorie personală, efectuată cu știrea și cu aprobarea serviciului secret. Deși

¹ Denumirea Ministerului de Externe englez. (N.T.)

¹ Denumire dată sediului guvernului englez (N.R.)

conta cel mai mult. „Toate astea păreau foarte bizare, dar unul dintre colaboratorii S.I.S., amintindu-și de recrutarea din vremea aceea. Totul îmi părea straniu, inclusiv modul în care am intrat în serviciul secret. Eram ofițer în armata de uscat, cu ceva experiență în probleme de informații căpătată la statul-major general. Într-o zi, în 1929, am dat telefon unui ofițer de la informațiile militare pentru a-l recomanda pe cineva ca interpret. Mi-a dat o întâlnire și, după câteva discuții preliminare, mi-a cerut să renunț la cariera militară pentru a intra în acest serviciu. Am acceptat, dar în acel stadiu nu mi-a dat nimeni nici o idee despre modul cum trebuie să lucrez ca spion, nici cum să contactez posibilele surse și să obțin informații de la ele”. Într-un mod asemănător a fost recrutat și Kim Philby de către MI 6 în timp ce era corespondent al ziarului *Times*. În perioada 1936—1940 mulți agenți au fost introduși în cadrul MI 6 după verificări sumare asupra trecutului lor. Cît despre cel care își povestea astfel recrutarea, prima lui misiune a fost să culegă din Cehoslovacia informații referitoare la un nou exploziv aflat în curs de experimentare. Proaspătul spion trebuia să fie instruit de un agent mai vechi aflat la Viena, dar acesta n-a făcut decît să-i povestească fapte „de loc încurajatoare” despre predecesorii săi. I-a arătat, de asemenea, materiale despre explozivul pe care trebuia să-l caute, dar cum agentul era lipsit de cunoștințe în domeniul respectiv, nu le-a înțeles prea bine. „Puteți să-mi dați o idee cum să fac? și-a întrebat el instructorul. Există reguli generale?” „Nu cred să existe, veni răspunsul. Va trebui, pur și simplu, să le descoperi singur. Cred că fiecare are propriile sale metode și, deci, nu-ți pot spune nimic.”

Spre deosebire de Germania și Spania, unde serviciul reușise să intre în contact cu unii militari nemulțumiți de nazism și de Franco, nu același lucru se putea spune despre Italia, care aproape că ieșise din preocupările serviciului. Este adevărat că și italienii au manifestat dezinteres față de Marea Britanie, mai ales după ce descoperiseră că serviciul secret nu aflase încă de existența unui trădător la *Foreign Office*. Serviciul de informații italian era surprins de grava neglijență în probleme de securitate a ambasadelor engleze de la Roma, al cărei seif era mereu deschis iar documentele secrete copiate săptămînal și transmise autorităților italiene. Agentul care realiza această performanță era un spîrgător de profesie. Încurajat de succesul său, el a furat pină și diadema de diamante a soției

ambasadorului. S-a stabilit încă că agentul respectiv fusese și pentru rusa binențelul lui stăruind să-l ajute să treacă în România sovietică până la amvonul războiului. De la el am primit și stirea potrivit căreia în 1936, cînd erau încă în secția arhive din *Foreign Office* în Londra, au găsit unele informații, dar au descoperit ulterior că ea era exactă. În aceea epocă Donald Maclean era la ambasada engleză din Paris, deci nu despre el putea fi vorba. Atunci cine era al cincilea trădător din serviciul diplomatic englez, omul care i-a precedat pe Philby, Maclean, Burgess și Blake? (Ulterior apariției cărții, în noiembrie 1979, s-a descoperit că era vorba despre Anthony Blunt, fost profesor la Cambridge în acea perioadă, folosit pentru punctarea posibilităților agenți sovietici și care a contribuit atât la recrutarea lui Philby, Burgess și Maclean, cît și la organizarea fugii lor din Anglia — n.t.)

Se pare că în acea vreme șefii serviciului de informații al marinei începuseră să țină seama de opiniile lui Basil Zaharoff într-o măsură mult mai mare decît ar fi făcut-o pe vremea amiralului Hall. În anii '30¹, agentul lor de bază continua să fie prietenul lui Zaharoff din Spania, Juan March. Amîndoi erau în foarte bune relații cu amiralul Canaris, care începuse, încă din 1934, să-și dea seama de pericolul pe care-l reprezenta Hitler prin dorința sa de a ajunge stăpînul Europei. Astfel, Juan March îi scria în acea vreme legăturii sale, reprezentantului de la Madrid al serviciului de informații al marinei: „Canaris nu-i iubește pe noii săi stăpîni și n-are încredere în ei. Este cel mai bun aliat al nostru în Europa la ora actuală. Zaharoff este îngrozit de ideea că Germania ar putea declanșa un nou război mondial.” Același Juan March, care îi sfătuisese pe englezi să-l apropie pe Canaris și să-și cîștige astfel „un simpatizant discret al spionajului britanic”, le recomandase, de asemenea, să stabilească contacte și cu alte persoane influente care se opuneau ascensiunii lui Hitler. În lumina evenimentelor, acestea erau pentru orice serviciu secret recomandări din cele mai rezonabile. Serviciul britanic a acționat însă foarte timorat, fără îndoială fiindcă își dădea seama că guvernul Chamberlain era atât de hotărît să-i liniștească cu orice preț pe dictatorii incîlți ar fi respins orice acțiune vizînd lichidarea lor. Sigur este că în 1937—1938 Juan March și Zaharoff erau preocupați să-i

¹ Autorul se referă la perioada 1930—1940 (N.T.)

convingă pe britanici că nu trebuia să cedeze pretențiilor lui Hitler. Dar această ocazie a fost pierdută la München.

Tot Juan March a furnizat o informație din cele mai interesante despre Canaris, conform căreia acesta discutasese cu unii din prietenii săi chiar posibilitatea de a colabora în secret cu serviciul britanic împotriva lui Hitler. Amiralul era dispus să asculte astfel de propuneri, dar era suficient de viclean pentru a scribina persoanele unei organizații legată de acest serviciu de informații al marinei, îi spunea el lui Juan March, nu mai e la fel de circumspect ca în epoca amiralului Hall. Este condus de amatori, oameni fără îndoaială străluciți, dar adesea fără simț de răspundere și vorbăreți. Îi cunosc, la fel ca și pe cei de la MI 6. Fiți siguri că voi afla dacă vreun german, cu o funcție mai mare, fie el foarte discret, va fi ispitit să colaboreze cu serviciile secrete britanice. Între aceste organisme există multe conflicte de opinie și s-ar putea ca unii să se țină de cuvânt, iar alții să nu ezite să-l trădă pe acești germani fie mie, fie altcuiva din Abwehr. Iar aceasta m-ar putea obliga să iau măsuri pe care nu le doresc."

Cu toate acestea, Canaris a făcut tot ce a depins de el pentru ca, indirect, să-i determine pe englezi să contracareze ascensiunea lui Hitler: dacă vina de a fi ratat toate ocaziile în acest sens îi revine în principal lui Chamberlain și guvernului său, serviciul secret merită și el criticat pentru că nu a știut să se folosească de situație. În multe cazuri el s-a dovedit incapabil chiar să coordoneze rapoartele propriilor săi agenți. Pe de altă parte, nu a existat o coordonare între MI 6 și serviciul de informații al marinei, iar cadrele de conducere n-au fost capabile să facă o politică comună în domeniul securității. Într-un raport din 1940, pe care l-am citit, Chamberlain nu voia pur și simplu să afle nimic.

Spre mijlocul și sfârșitul decadei, MI 5 își sporise considerabil efectele. În 1939, guvernul britanic a început să bazeze unele sale activități pe informații care erau furnizate în secret. Rețeaua sa pentru informații din străinătate continuă să funcționeze din Marea Britanie. În cele din urmă și în cadrul organizației sale de securitate, comunitatea internațională pentru armata republicii spaniolă. Rețeaua sa în țară era, după încheierea celui de-al doilea război mondial, un fost arestat și condamnat ca suspect de colaborare, dintre care doar treizeci s-au salvat din arestare de autoritatea britanică.

Problema principală căreia trebuia să-i facă față MI 5 era refacerea rețelei germane din Anglia și identifierea celor care o diriguiau. Începând din 1938, MI 5 adevărat "de serviciu" tot înfrunghiat ce ajungeau în Anglia din țările europene ocupate de nazisti. Abia cind a fost prima înfruntare serioasă din cauza că creșterea bruscă a numărului de străini intrați în Marea Britanie impunea sarcini sporite pentru poliție și MI 5. În acel moment însă, numeroși germani, însoțitori ai lui Hitler în refugiu, nu la debarcaseră în țară, așa că au creat aproape o panică în rîndul forțelor de securitate. În vara anului 1940 au fost arestați numeroși antifasciști, în timp ce unii nazisti, e adăugat puțin la număr. În fața lor au existat doi momente pro-„plasă" și au provocat destule necazuri.

În 1939 s-a trecut în mod serios la reorganizarea serviciului secret. MI 6 dispăruse și serviciile de spionaj și de contraspiionaj au devenit MI 6 și MI 5, pe lângă cele două servicii obișnuite *Secret Intelligence Service*, iar al doilea *Security Service*. Inițialele MI provin de la *Military Intelligence* (informații militare), dar acesta constituie un anacronism deoarece nici unul din aceste servicii nu se ocupă direct de informațiile militare, iar secțiile de informații militare ale Ministerului Apărării sînt total distincte de aceste două servicii.

Atît MI 5 cit și MI 6 sînt cunoscute ca atare de toate serviciile secrete din lume, dar în timp ce rușii, francezii, americanii și germanii recunosc existența și denumirile propriilor lor servicii secrete, *Whitehall*-ul continuă să împingă secretul pînă la absurd. Un caz tipic al acestor ascunzături ridice se poate găsi în raportul oficial al lordului Denning publicat în 1963 referitor la scandalul Profumo. El scrie că „serviciul de securitate al țării nu este înființat printr-un statut și nici recunoscut de dreptul comun. Nici măcar legea privind secretele oficiale nu-i atestă existența".

Responsabilitatea asupra serviciului secret îi revenea direct primului ministru. Teoretic, cel puțin, el era singura persoană căreia i se subordona Comitetul unificat pentru informații, compus din șefii celor patru servicii — MI 5, MI 6, serviciul militar și cel al marinei. La izbucnirea războiului, serviciul militar de informații trebuia reorganizat, dar aceasta nu s-a realizat decît în anul următor, cînd remanierea a devenit o necesitate imperioasă, deoarece MI 6 își pierduse din rețele în urma *crizei Europei de Leste* și a *crizei*

Cel mai greu pentru Menzies era faptul că avea de-a face cu un prim-ministru mai curios, mai critic și mai exigent decât oricare din predecesorii săi. Churchill nu era omul care să se lase impresionat de șeful unui serviciu de informații și nu avea deloc chef să asculte justificări pentru eșecurile trecute sau pentru neexecutarea uneia sau altele dintre misiunile ordonate. El i-a indicat clar lui Menzies că trebuia să schimbe și metodele de recrutare.

...a fost... declarare...
...Foreign Office...

Este probabil că ideile lui Menzies au fost transmise...
șilor, care au făcut presiuni asupra Foreign Office-ului.

Misiunea lui David Petrie

La începutul celui de-al doilea război mondial MI 5 a...

...a fost...
...a fost...
...a fost...

Nu este de mirare că în asemenea condiții a
e criticat și MI 5, care pînă atunci
sistematică la care fusese supus MI 6.
În ansamblu, MI 5 a contrucarat
german în Anglia, dar a făcut-o cu mult
război mondial. Germanii își
cei cîțiva spioni care au scăpat
remarcabile. După plecarea lui Vernon Kel...
timp de cîteva luni permanente schimbări de
reorganizări în...

...german, ei
...și chiar pe spa...
...formind...

...și...

adresa în probleme de informații...
...MI 5 a...

...englez a reușit, prin
...in rețeaua ger...
...informații de natură să-i determine să creadă că
...MI 5...

...

...„Elemente”

...MI 5...

...

Crearea compartimentului S.O.E.

Tot ceea ce se putea aștepta de serviciul secret britanic
...an de

informații de încredere din partea lui. În timpul războiului, el a fost în Europa ocupată a fost însărcinat George Hill, viceșeful de birou al lui Sidney Reilly. Înainte ca germanii să ajungă în Franța, Hill a fost în Biroul 2 francez. În timp ce Hill s-a ocupat de formarea agentilor S.O.E., în acest serviciu au fost admiși Kim Philby și Guy Burgess. „Ni-i impuseseră de la Foreign Office”, avea să declare mai târziu Hill. Ca și ceilalți dinaintea lui, el l-a impresionat pe Philby pentru viciuina spiritului, imaginația și ideile lui bune. Burgess a avut neașteptări din prima săptămână la S.O.E. din cauza faptului că era homosexual. Cu toate acestea, el a continuat să fie folosit în munca secretă, fiind doar transferat în altă unitate.

În acea epocă atât la S.O.E. cât și la S.I.S. domnea o neglijență aproape criminală în selecționarea personalului. Burgess, ale cărui pălăvrăgeii indiserete erau bine cunoscute în acea vreme, era ultima persoană de care avea nevoie S.O.E. Nimeni nu se gândise să verifice cât de cit cariera lui Philby; faptul că se căsătorise cu o comunistă austriacă fusese fie ignorat, fie deliberat trecut cu vederea. Alți ofițeri din marină și din armată, care suferiseră șocuri nervoase, au fost însărcinați cu formarea agenților S.O.E., unul dintre ei era prezent în cete o criză. Abia cind colonelul Gubbins

un nou program de antrenament sea mai pus o oarecare ordine

cu în aceea seama că multe din cadrele S.O.E. erau incapabile să-și rezolve sarcinile și dorea cu nerăbdare să se întoarcă pe teren. Cind Rusia a intrat în război de partea aliaților, Hill a fost trimis la Moscova pentru a ține legătura cu N.K.V.

el a ajuns la concluzia că la S.O.E. se lucra mai bine decât la N.K.V.D. Hill a rămas în Rusia timp de două săptămâni lângă Minsk, la o distanță de 100 de km în sud de Germania, pentru a se familiariza cu tehnica rusă.

Serviciul de informații al marinei a devenit între timp extrem de eficient. Pentru a fi admis în serviciu, un candidat trebuia să aibă o atitudine conducătorilor politici după prima conflagrație mondială, cel de-al doilea război mondial și între cele două războaie și ce neglijență generalizată în probleme de securitate a personalului. În timpul războiului, în anul 1939, înca dinainte de a fi ocupată această funcție, codul folosit de navele britanice din Marea Roșie. Această gravă încălcare în planul securității a fost reparată pe deplin abia spre mijlocul anului 1943, dar efectele ei se simțiseră deja în timpul dezastruoasei campanii din Norvegia din 1940.

Una din principalele greșeli ale Amiralității în timp de pace, greșeală repetată și în cele două războaie, ba chiar și în ultimii ani, a fost aceea de a nu fi ales pentru a conduce serviciul de informații un specialist în astfel de probleme și de a nu lăsa oamenii la conducere decât cîțiva ani. Aceasta face practic imposibilă cunoașterea profundă a serviciului și elaborarea unei strategii pe termen lung. Amiralul John Godfrey, care a preluat conducerea în 1939, nu a ocupat această funcție decât trei ani, dar în această scurtă perioadă a obținut succese remarcabile prin includerea în cadrul serviciului a unor civili de talent, cum au fost Ian Fleming, sir Norman Denning, Ewen Montagu, Patrick Beesly și Frederick Wells.

Godfrey s-a inspirat din metodele amiralului Hall în alegerea personalului civil pentru serviciul său de informații, cîntînd în City oameni ca Ian Fleming, așa cum tot acolo [1] [2] [3] [4] [5] [6] [7] [8] [9] [10] [11] [12] [13] [14] [15] [16] [17] [18] [19] [20] [21] [22] [23] [24] [25] [26] [27] [28] [29] [30] [31] [32] [33] [34] [35] [36] [37] [38] [39] [40] [41] [42] [43] [44] [45] [46] [47] [48] [49] [50] [51] [52] [53] [54] [55] [56] [57] [58] [59] [60] [61] [62] [63] [64] [65] [66] [67] [68] [69] [70] [71] [72] [73] [74] [75] [76] [77] [78] [79] [80] [81] [82] [83] [84] [85] [86] [87] [88] [89] [90] [91] [92] [93] [94] [95] [96] [97] [98] [99] [100] [101] [102] [103] [104] [105] [106] [107] [108] [109] [110] [111] [112] [113] [114] [115] [116] [117] [118] [119] [120] [121] [122] [123] [124] [125] [126] [127] [128] [129] [130] [131] [132] [133] [134] [135] [136] [137] [138] [139] [140] [141] [142] [143] [144] [145] [146] [147] [148] [149] [150] [151] [152] [153] [154] [155] [156] [157] [158] [159] [160] [161] [162] [163] [164] [165] [166] [167] [168] [169] [170] [171] [172] [173] [174] [175] [176] [177] [178] [179] [180] [181] [182] [183] [184] [185] [186] [187] [188] [189] [190] [191] [192] [193] [194] [195] [196] [197] [198] [199] [200] [201] [202] [203] [204] [205] [206] [207] [208] [209] [210] [211] [212] [213] [214] [215] [216] [217] [218] [219] [220] [221] [222] [223] [224] [225] [226] [227] [228] [229] [230] [231] [232] [233] [234] [235] [236] [237] [238] [239] [240] [241] [242] [243] [244] [245] [246] [247] [248] [249] [250] [251] [252] [253] [254] [255] [256] [257] [258] [259] [260] [261] [262] [263] [264] [265] [266] [267] [268] [269] [270] [271] [272] [273] [274] [275] [276] [277] [278] [279] [280] [281] [282] [283] [284] [285] [286] [287] [288] [289] [290] [291] [292] [293] [294] [295] [296] [297] [298] [299] [300] [301] [302] [303] [304] [305] [306] [307] [308] [309] [310] [311] [312] [313] [314] [315] [316] [317] [318] [319] [320] [321] [322] [323] [324] [325] [326] [327] [328] [329] [330] [331] [332] [333] [334] [335] [336] [337] [338] [339] [340] [341] [342] [343] [344] [345] [346] [347] [348] [349] [350] [351] [352] [353] [354] [355] [356] [357] [358] [359] [360] [361] [362] [363] [364] [365] [366] [367] [368] [369] [370] [371] [372] [373] [374] [375] [376] [377] [378] [379] [380] [381] [382] [383] [384] [385] [386] [387] [388] [389] [390] [391] [392] [393] [394] [395] [396] [397] [398] [399] [400] [401] [402] [403] [404] [405] [406] [407] [408] [409] [410] [411] [412] [413] [414] [415] [416] [417] [418] [419] [420] [421] [422] [423] [424] [425] [426] [427] [428] [429] [430] [431] [432] [433] [434] [435] [436] [437] [438] [439] [440] [441] [442] [443] [444] [445] [446] [447] [448] [449] [450] [451] [452] [453] [454] [455] [456] [457] [458] [459] [460] [461] [462] [463] [464] [465] [466] [467] [468] [469] [470] [471] [472] [473] [474] [475] [476] [477] [478] [479] [480] [481] [482] [483] [484] [485] [486] [487] [488] [489] [490] [491] [492] [493] [494] [495] [496] [497] [498] [499] [500] [501] [502] [503] [504] [505] [506] [507] [508] [509] [510] [511] [512] [513] [514] [515] [516] [517] [518] [519] [520] [521] [522] [523] [524] [525] [526] [527] [528] [529] [530] [531] [532] [533] [534] [535] [536] [537] [538] [539] [540] [541] [542] [543] [544] [545] [546] [547] [548] [549] [550] [551] [552] [553] [554] [555] [556] [557] [558] [559] [560] [561] [562] [563] [564] [565] [566] [567] [568] [569] [570] [571] [572] [573] [574] [575] [576] [577] [578] [579] [580] [581] [582] [583] [584] [585] [586] [587] [588] [589] [590] [591] [592] [593] [594] [595] [596] [597] [598] [599] [600] [601] [602] [603] [604] [605] [606] [607] [608] [609] [610] [611] [612] [613] [614] [615] [616] [617] [618] [619] [620] [621] [622] [623] [624] [625] [626] [627] [628] [629] [630] [631] [632] [633] [634] [635] [636] [637] [638] [639] [640] [641] [642] [643] [644] [645] [646] [647] [648] [649] [650] [651] [652] [653] [654] [655] [656] [657] [658] [659] [660] [661] [662] [663] [664] [665] [666] [667] [668] [669] [670] [671] [672] [673] [674] [675] [676] [677] [678] [679] [680] [681] [682] [683] [684] [685] [686] [687] [688] [689] [690] [691] [692] [693] [694] [695] [696] [697] [698] [699] [700] [701] [702] [703] [704] [705] [706] [707] [708] [709] [710] [711] [712] [713] [714] [715] [716] [717] [718] [719] [720] [721] [722] [723] [724] [725] [726] [727] [728] [729] [730] [731] [732] [733] [734] [735] [736] [737] [738] [739] [740] [741] [742] [743] [744] [745] [746] [747] [748] [749] [750] [751] [752] [753] [754] [755] [756] [757] [758] [759] [760] [761] [762] [763] [764] [765] [766] [767] [768] [769] [770] [771] [772] [773] [774] [775] [776] [777] [778] [779] [780] [781] [782] [783] [784] [785] [786] [787] [788] [789] [790] [791] [792] [793] [794] [795] [796] [797] [798] [799] [800] [801] [802] [803] [804] [805] [806] [807] [808] [809] [810] [811] [812] [813] [814] [815] [816] [817] [818] [819] [820] [821] [822] [823] [824] [825] [826] [827] [828] [829] [830] [831] [832] [833] [834] [835] [836] [837] [838] [839] [840] [841] [842] [843] [844] [845] [846] [847] [848] [849] [850] [851] [852] [853] [854] [855] [856] [857] [858] [859] [860] [861] [862] [863] [864] [865] [866] [867] [868] [869] [870] [871] [872] [873] [874] [875] [876] [877] [878] [879] [880] [881] [882] [883] [884] [885] [886] [887] [888] [889] [890] [891] [892] [893] [894] [895] [896] [897] [898] [899] [900] [901] [902] [903] [904] [905] [906] [907] [908] [909] [910] [911] [912] [913] [914] [915] [916] [917] [918] [919] [920] [921] [922] [923] [924] [925] [926] [927] [928] [929] [930] [931] [932] [933] [934] [935] [936] [937] [938] [939] [940] [941] [942] [943] [944] [945] [946] [947] [948] [949] [950] [951] [952] [953] [954] [955] [956] [957] [958] [959] [960] [961] [962] [963] [964] [965] [966] [967] [968] [969] [970] [971] [972] [973] [974] [975] [976] [977] [978] [979] [980] [981] [982] [983] [984] [985] [986] [987] [988] [989] [990] [991] [992] [993] [994] [995] [996] [997] [998] [999] [1000]

O mare slăbiciune a primilor ani de război a constat în lipsa de interes manifestată de serviciu și mai ales de Direcția plan a Amiralității față de posibilitățile oferite de operațiunile combinate pentru culegerea de informații. Marina regală a avut încă de la început rezerve față de operațiunile combinate, pe

care le considera un fel de rudă săracă, trimițând
rinarii prea indisciplinai pentru a fi tolerați pe o navă ma-
tară sau care proveneau din ce era socotit mai rău printre re-
zerve.

Omul care a știut să remedieze această greșeală a fost
timp sardonice și bizar, cu o imaginație care dacă ar fi
lăsată să acționeze ar fi produs lovituri de genul celor c
făcuseră celebru pe Sidney Reilly. Dealtfel, acesta era unu
idolii lui, iar Fleming a regretat mereu că James Bond,
sonajul creat de el în literatură, „nu avea clasa lui Sic-
Reilly”.

Cea mai eficientă calitate a lui Ian Fleming la serviciu
putea lua o idee banală, făcea din ea ceva original și continu
practică. Așa s-a întâmplat cu Unitatea de asalt nr. 30, de care
„marina particulară a lui Fleming”. Ideea înființării unității
venise după un atac reușit al germanilor, ce trimisese în
Creta un grup special de asalt care pătrunsese în cartierul ge-
neral englez și studiasse cifrurile și documentele de arhiv. U-
tatea de asalt nr. 30

război. La început Amiralitatea a tratat proiectul cu oarece
proiecție de

n urmă, „marina particulară a lui Fleming” a

ii reveneau exclusiv lui Fleming. Philb
agent trebuia să aibă în personalitatea sa un dram de nebunie
este în același timp o
aceste calități într-o proporție bine echilibrată.

prudența necesar.

Una din acțiunile lui Fleming care n-a fost povestită nici-
mentul utilizat a fost slăbiciunea nutrită de majoritatea con-
ducătorilor nazisti pentru astrologie și științele oculte. Fleming
a propus „reînființarea” societății de prietenie anglo-germană,
desființată după declararea războiului; în a doua etapă, urma
convingerea șefilor nazisti că în Anglia exista o forță care
putea răsturna guvernul Churchill. În paralel cu această activi-
tate de dezinformare, printr-un agent al său de la Berna,
astrolog renumit și apreciat de nazisti, Fleming i-a „plasat” lui
Rudolf Hess, pe care-l considera cel mai potrivit pentru a servi
drept victimă, un „horoscop” în care inserase „informații” de
natură să-l facă pe Hess să acționeze. Ceea ce însă agenții lui
Fleming nu știau era că operațiunea respectivă nu fusese apro-
bată de nici un șef și deci că risseau de două ori: să fie des-
coperiți de germani ori să fie prinși de șefii lor care se temeau
ca nu cumva arma fabricată de Fleming să se întoarcă impo-
triva Angliei, unde rămăseseră destui progetmani influenți
pentru a lua în serios zvonurile lansate de serviciul secret.

Științele oculte și spionajul : un nou aspect al misiunii Hess

S-a mai amintit de modul în care în epoca elisabetană bri-
tanică folosiseră științele oculte în activitatea de spionaj. Ceea
ce se știe mai puțin este că această tradiție s-a păstrat în ser-
viciul secret până în zilele noastre.

În al doilea război mondial, serviciul secret a studiat în
amănunt rolul pe care-l putea juca astrologia atât în războiul
psihologic cit și în activitatea de contraspijonaj. Unul din cei
care s-au remarcat în această activitate a fost un prieten al
lui Fleming numit Sefton Delmer, fost corespondent la Ber-
lin al ziarului Daily Express.

Acesta făcea parte din Political Warfare Executive (Secto-
rul pentru războiul politic), organism nou creat care se ocupa
cu propaganda, atât „albă” cit și „neagră”. În limbajul folosit
de acest serviciu, propaganda „albă” era cea transmisă direct

Spre începutul anilor '40 s-au produs și altele, dar ceea ce a marcat începutul era serviciul secret. „A fost mult mai mult decât un serviciu secret”, a spus un german, „a răspunsese de contraspionaj”. Mașina de spionaj era în funcție înaintea lor, deși aveau multe idei și erau mult mai bine organizati decât în trecut.

Nici Wiseman nu a rămas inactiv; nu numai că a fost un serios ajutor și multe sfaturi succesului său, sir W. Stephens, dar și a lui Schillingfurst și de la căpitanul Fritz Weidemann, consul general german la Londra. Hitler și despre strategia germană din acel moment.

Etapa a fost aceea de a-i sprijini pe americani să-și creeze un nou serviciu de informații propriu. Astfel s-a ajuns la înființarea Oficiului Serviciilor Strategice (O.S.S.) condus de William Donovan. Eficiența cooperării poate fi apreciată și după următoarea afirmație a lui Donovan: „Bill Stephenson ne-a învățat tot ce știm în probleme de informații în străinătate”.

La Londra au fost efectuate schimbări și în cadrul S.O.E. Sir Frank Nelson a fost înlocuit la conducerea serviciului de sir Charles Hambro, apoi de generalul-maior sir Colin Gubbins, fost șef al sectorului operațiuni și formare în cadrul acestui compartiment. S.O.E. era instalată la 10, Burn Abbey, iar statul-major rămăsese la Londra, în Baker Street. Cu toate îmbunătățirile aduse, este evident că S.O.E. n-a constituit în nici un moment al războiului un corp atât de profesionalismului și de înălțimea S.I.S.; din multe puncte de vedere, a dat naștere la o dăunare efortului de război britanic. Aparent, dar ea este împărțită pe continentul european de mulți oameni care au văzut greseliile S.O.E. și au suferit citeodată de pe urma lor. Astfel, raporturile dintre S.O.E. și rezistența franceză n-au fost niciodată satisfăcătoare. S.O.E. a creat să descifreze întreaga avalanșă de intrigi, presupuse, dar n-au reușit să facă

mai mult decât să creeze o rețea de spionaj în Franța, care de fapt nu a putut să funcționeze decât în unele zone. Într-un alt caz, S.O.E. a creat o rețea de spionaj în Italia, care de fapt nu a putut să funcționeze decât în unele zone. Într-un alt caz, S.O.E. a creat o rețea de spionaj în Italia, care de fapt nu a putut să funcționeze decât în unele zone.

În afară de aceste relații independente, rezultă foarte clar că multe din acțiunile S.O.E. au scăpat luminii adevărului, fiind foarte bine ascunse. Apare din ce în ce mai limpede că mulți agenți au fost trimiși în misiune cu instrucțiuni imprecise și cu insuficiente ismente referitoare la pericolele pe care le aveau de

rat întreaga rețea pe mina nazistilor. În final, Reteaua era foarte

În repartizarea riscurilor nu putea

Rețeaua „LUCY”

La sfârșitul anului 1941, la intrarea în război a Statelor Unite, țara noastră a devenit un aliat important al Statelor Unite. În urma acestui fapt, serviciul de informații al Armatei noastre a devenit un serviciu de informații de mare importanță. El a fost creat în anul 1942, în urma fuziunii serviciilor de informații ale Armatei și a serviciului de informații al Ministerului de Interne. Serviciul de informații al Armatei noastre a avut o contribuție importantă la victoria noastră în război. El a furnizat informații prețioase despre forțele armate ale inamicului, despre planurile sale de acțiune și despre mișcările sale. Serviciul de informații al Armatei noastre a fost un serviciu de informații de mare eficiență, care a funcționat în condiții foarte grele. El a reușit să obțină informații prețioase despre inamic, care au fost folosite pentru a-l învinge. Serviciul de informații al Armatei noastre a fost un serviciu de informații de mare importanță, care a contribuit la victoria noastră în război.

Ceea ce rămâne de domeniul presupunerilor este dacă „LUCY” era și el un agent britanic. Nu începe îndoiială că el a fost protejat de elvețieni și considerat unul dintre cei mai buni agenți ai lor, dar dacă și în El presupus că informațiile lui proveneau direct din Germania ar fi ezitat să-l folosească, deoarece descoperirea lui „LUCY” și a agenților săi germani ar fi oferit un exemplu perfect pentru o intervenție a lui „Stasi” în Elveția. Pe de altă parte, obținerea acestei mari cantități de informații era destul de dificilă în Germania din t. r. Anului 1940, când erau în plină desfășurare de coduri, de la Blotzky și înainte, și informațiile și au provenit dintr-o grupă în totalitate germană, provenind de la o țară, în acel moment german, a unei țări instituite cu funcții similare unei țări zilnice. Părea că totul era astfel de informații, a fost oare date și în Roma, dar fiind în Elveția, țara neutrală, unde comunicațiile prin radio și telefon erau cenzurate și controlate, instituția terenuiului de la Berna a intervenit în asigurarea provenienței lor britanice.

Exploatarea Mafiei

În timpul celui de-al doilea război mondial, cucerirea și ocuparea Italiei de către germani a permis de fapt de desfășurare tuturor activităților de război și război. Pentru a se realiza acest lucru, germanii au avut de a face cu o mare cantitate de informații, care au fost în mare măsură, ceea ce a făcut ca activitatea lor să fie controlată și să aibă o primă etapă de prelucrare înainte de a fi folosită. Unul din cele mai concludente exemple l-a constituit campania din Sicilia, unde culegerea de informații de la fața locului a precedat cu multă vreme de lansarea operațiunii propriu-zise. În această activitate, britanicii, ca francezii și americanii, erau foarte din pân de potențialul informativ pe care-l reprezenta Mafia germană. Desi Mussolini insistase dintr-un timp în altă activitate, majoritatea membrilor au fost însă de opinie de a se alina la cerințele și a se alina la cerințele. S-au alinați astfel britanici și-a dat seama de activitatea lor, ca agenți a vechilor membri ai Mafiei, având însă pretenția de a afirma că toată seara lor în scopul informației nu trebuia să stea la reînfruntarea organizatei și nu atât mai puțin la acordarea vreunei puteri Ma-

fiei după debarcarea aliată. Spre deosebire de aliații americani, care și-au influențat puternicele organizații din S.I.A., nu numai că l-au eliberat din închisoare pe regele Mafiei americane, Salvatore Gambino, pe care l-au trimis să se angajeze în din Elveția, ci au eliberat și Mafia din Elveția, dar au înlocuit toate metodele de debarcare pe care le aveau în insule, în sala din efectivitate americană, care au fost în insulă erau așa cum de aici. Mafia din Elveția a fost umit primarul localității Valadba; un alt mafiot, Serafino Di Pieri, primar la Bologna. Acesta a format imediat după numire o bandă care a început atacul Palermei și a cinci ani după aceea.

Într-o zi, au adoptat o altă tactică mai rezervată față de politica Mafiei, considerind că mai important era viitorul Italiei după Marea Război. Într-o zi, Mafia din Elveția a început de eliberarea completă a Italiei ar fi însemnat practic instaurarea puterii Mafiei chiar la Roma. Spre deosebire de americani, în zona de responsabilitate engleză imediat după debarcare a fost trimis un grup de polițiști de la Scotland Yard pentru a controla pe toată țara și să se poată face Mafiei astfel determinată printre altele și de un sondaj efectuat de serviciul britanic în rindul mafioților înainte debarării, sondaj care a permis să se cunoască activitatea mafioților în relațiile dintre Mafia și viitorii ocupanți.

Într-o zi, au adoptat o altă tactică mai rezervată față de politica Mafiei, considerind că mai important era viitorul Italiei după Marea Război. Într-o zi, Mafia din Elveția a început de eliberarea completă a Italiei ar fi însemnat practic instaurarea puterii Mafiei chiar la Roma. Spre deosebire de americani, în zona de responsabilitate engleză imediat după debarcare a fost trimis un grup de polițiști de la Scotland Yard pentru a controla pe toată țara și să se poată face Mafiei astfel determinată printre altele și de un sondaj efectuat de serviciul britanic în rindul mafioților înainte debarării, sondaj care a permis să se cunoască activitatea mafioților în relațiile dintre Mafia și viitorii ocupanți.

Într-o zi, au adoptat o altă tactică mai rezervată față de politica Mafiei, considerind că mai important era viitorul Italiei după Marea Război. Într-o zi, Mafia din Elveția a început de eliberarea completă a Italiei ar fi însemnat practic instaurarea puterii Mafiei chiar la Roma. Spre deosebire de americani, în zona de responsabilitate engleză imediat după debarcare a fost trimis un grup de polițiști de la Scotland Yard pentru a controla pe toată țara și să se poată face Mafiei astfel determinată printre altele și de un sondaj efectuat de serviciul britanic în rindul mafioților înainte debarării, sondaj care a permis să se cunoască activitatea mafioților în relațiile dintre Mafia și viitorii ocupanți.

1. 2. 3. 4. 5.

Primul șoc în lumea spionajului s-a produs în septembrie 1945 la Ottawa, odată cu trecerea în vest a lui Igor Guzenko, cifră al ambasadei sovietice. Din fericire, afacerea a fost preluată la timp de William Stephenson, aflat acolo din intimplare, după ce guvernul canadian refuzase să se amestece, sfătuindu-l pe cifră să se ducă înapoi la ambasada lui. Informațiile furnizate de dezertorul sovietic au dus la descoperirea de către MI 5 a unei importante rețele ruse care urmărea culegerea de informații referitoare la cercetările efectuate de englezi și americani în Canada. Această acțiune, cu care serviciul englez s-ar fi putut lăuda, a dus însă la descoperirea unor grave lipsuri în problemele de securitate națională. Până în 1950, verificările efectuate în Anglia asupra persoanelor care aveau acces la secrete erau insuficiente, limitându-se la cunoașterea trecutului lor, respectiv dacă făcuseră parte dintr-un partid comunist sau fascist. Prețul acestor neglijențe a fost plătit sub forma unor grave trădări, în special a unor oameni din domeniul nuclear. Dind dovadă de mai mult bun simț decît multe persoane cu funcții de răspundere din serviciile secrete, primul ministru de atunci, Attlee, avea să decidă că problemele nucleare erau ultrascrete și că nu trebuiau cunoscute nici măcar la nivelul cabinetului. Din nefericire, instrucțiunile sale n-au fost aplicate prea riguros în practică.

După război, MI 5 a suferit numeroase reorganizări, în încercarea de a face față problemelor ridicate de folosirea noilor metode de spionaj. Rezulta din ce în ce mai mult că tră-

Cu toate acestea, în ultimii 20 de ani MI 5 a fost nu o

Burgess, Maclean și Philby, care ar fi trebuit să fie verificate. Este greu de crezut că un personaj excentric ca Burgess ar fi putut să fie recrutat ca agent dublu. În toate acestea, serviciul de spionaj nu putea să ignore anchetele conduse la S.I.S. și la Foreign Office de actualul lord Caccia.

Fără îndoială, această verificare răspundea unor necesități imperioase și ar fi trebuit să fie mult mai riguroasă și urmată de o serie de alte măsuri. În timpul războiului, alți din Anglia cit și în străinătate, prezentau serioase „riscuri de

Nici MI 5 nu scăpase de astfel de elemente, cum era Brian Howard, absolvent la Eton și poet homosexual, care declara în toate barurile că el lucra la MI 5 și-i acuza pe tovarășii săi de beție că erau spioni germani.

Din cauza prelungirii în timp a acestei atmosfere nesănătoase, în lumea informațiilor și a afacerilor externe au putut vegeta indivizi ca Burgess, Maclean și Philby. Toți ceilalți au trebuit să suporte consecințele propriilor lor greșeli, dar aceștia trei reușeau mereu să se pună la adăpost. Chiar cînd serviciul de contraspionaj a cerut să-l interogheze pe Maclean în legătură cu scurgerile de informații către U.R.S.S., Ministerul de Externe a adoptat o atitudine evazivă, sugerînd ca Maclean să nu fie chemat din weekend. Astfel, Philby a reușit să-l avertizeze pe Burgess, iar acesta din urmă l-a convins pe Maclean să fugă împreună cu el.

Războiul a pus capăt tradiției ca MI 5 să fie condus de un militar. Începînd cu sir Percy Sillitoe, devenit șef al contraspionajului la 1 mai 1946, toți conducătorii acestui serviciu au fost civili.

„Nu pot nega, scria Sillitoe, că în primele mele săptămîni la conducerea MI 5 mi-a fost greu să aflu cu precizie ce lucra fiecare și consideram că reputația de conspirativitate excesivă pe care o căpătase serviciul nu era exagerată. Oamenii pe care încercam să-i conduc erau de o vie inteligență, dar oarecum într-o izolare voluntară, la propriile lui probleme”.

Sir Percy Sillitoe a condus serviciul între 1946 și 1953. A fost un organizator abil și competent, ale cărui merite sînt încă puțin cunoscute. Dintre toți șefii MI 5, el a fost singurul care nu se pretindea a fi un spion și de a pretinde că nu avea

nimic comun cu această instituție, indicând chiar amplasamentul exact al biroului său în anuarul *Who's who*: „Ministerul de Război, camera 055”, al călătorind sub numele său real. Sillitoe considera că serviciul de contraspijonaj britanic nu trebuia să dețină puteri asemănătoare cu ale unei poliții secrete. „Prefer să vad unul sau doi trădători trecind printre degetele serviciului de securitate decât să mă asoriez unor măsuri totalitare. MI 5 nu are putere executivă. Iar șeful serviciului de securitate, din fericire, nu-și poate face singur dreptate sau băga la închisoare oameni pentru că-i bănuiește de spionaj ori din orice alt motiv”.

Deputatul de județ al P.M.R. din județul Iași, Ion Popescu, afirmă că în anul 1967, datorită creșterii activității economice în județ, bugetul va fi mai mare cu 10 milioane de lire. Estimările actuale prevăd o creștere a bugetului la peste 11 milioane de lire.

Iuri Silinze nu numai la conducerea Div. Cind nati. White, care se angajase in serviciu din 1936 și trecuse prin toate treptele ierarhice.

[illegible]

dans le département de la Seine-et-Marne, à l'ouest de Paris.

Pentru aceasta exista chiar și un motiv bun. În domeniul contraspionajului, S.I.S. mergea într-o oarecare măsură pe calea bătăută de MI 5 și trebuia oricum să coopereze cu acest serviciu. Philby a obținut aprobarea MI 5 chiar de la David Petrie în persoană.

Omologul lui Philby de la MI 5 era nici mai mult nici mai puțin decît Roger Hollis, șeful secției probleme comuniste și sovietice. Acesta avea să devină șef al MI 5 cîțiva ani mai tîrziu, cînd sir Dick Goldsmith White a fost transferat în funcția de șef al S.I.S.

Schimbările produse la S.I.S. după război nu puteau fi efectuate decît în mod treptat. Era nevoie de timp pentru a adapta scopurilor din condiții de pace o organizare care cuprinsese în timpul războiului personalități atît de diferite ca Malcolm Muggeridge, care lucra la Lourenço Marquês, și Graham Greene, care supraveghea agenții guvernului de la Vichy din Freetown. Mai mult decît MI 5, S.I.S. suferise întotdeauna de pe urma prezenței în rândurile sale a amatorilor și originalilor. Într-o anumită perioadă, membrii S.I.S. se numeau unii pe alții „prieteni“, considerîndu-se superiori „sticleților“, cum îi numeau pe cei de la MI 5. Evident, ei considerau spionajul ca fiind mai onorabil decît prinderea spionilor. Disprețul a dispărut însă în timpul războiului, cînd MI 5 a început să recruteze oameni care în ansamblu erau mai stabili, mai buni profesioniști și organizatori decît cei de la S.I.S.; la MI 5 au fost angajați mai mulți avocați și universitari și mai puțini rentieri și agenți de bursă.

Steward Menzies a mai rămas la conducerea serviciului cîțiva ani, supraviețuind unui război intern prelungit, boală careia nu pare să-i scape nici un serviciu secret. Colonelul Vivian, pînă atunci șef adjunct al S.I.S., a fost numit consilier pentru probleme de securitate, post special înființat pentru el, în timp ce colonelul Claude Dansey a devenit vice-șef, denușmire aleasă special pentru a face deosebirea de Vivian. Această schimbare nu a afectat însă politica serviciului pînă la pensionarea lui Dansey; el a fost urmat la conducere de generalul-maior sir John Sinclair, fost director al informațiilor militare la Ministerul de Război, poreclit „Sindbad“ pentru că servise în marină.

În 1951 retragerea lui Menzies a avut loc în cel mai rău moment al carierei sale; mai tîrziu, cînd a izbucnit scandalul Philby, Menzies a fost din nou obligat să tacă în fața numărului tot mai mare al atacurilor presei îndreptate împotriva

incapacității S.I.S., care folosise atîta vreme un trădător în cîteva posturi-cheie.

Menzies nu poate scăpa de greua răspundere ce-i revine personal pentru a-l fi păstrat pe Philby atîta vreme în serviciu. Singura lui scuză ar putea fi stima profesională pe care o purta calităților acestuia, stimă care l-a făcut să treacă peste ceea ce el socotea ca fiind unele greșeli mărunte. Nu trebuie însă ca afacerea Philby să umbrească serviciile aduse de Menzies în timpul cît a condus S.I.S. și mai ales modul în care a știut, la începutul războiului, să trezească serviciul din amorteală și să-l redea vechiul prestigiu. Chiar dacă Menzies ar fi vrut să se debaraseze de Philby, el n-ar fi putut trece peste opinia favorabilă a Foreign Office-ului, căci în epoca modernă foarte puțini șefi ai serviciului secret au reușit să se opună vointei acestuia.

Generalul Sinclair, succesorul lui Menzies, a fost promovat tinîndu-se cont de vechimea lui, conform obiceiului care începuse să-și facă loc în întreg aparatul administrativ. El nu avea însă nici experiența lui Menzies, nici cunoștințele sale despre munca cu agenții, și nici simțul diplomației și al politicii de care dăduse dovadă predecesorul său.

Lui Sinclair i-a urmat sir Dick Goldsmith White, transferat de la MI 5, care a fost în sfîrșit în măsură să aplice la S.I.S. unele reforme mult așteptate și necesare. Sub conducerea sa serviciul secret a lucrat mult și cu folos pentru obținerea de informații prin interogarea transfugilor și mai ales pentru elaborarea unor concluzii corecte din informațiile obținute pe această cale.

Cu toate îmbunătățirile aduse activității, unele din întrebările puse serviciului cu prilejul afacerii Philby nu și-au găsit nici pînă azi răspunsul. Principalul reproș care se poate face serviciului de informații britanic în ultimul sfert de secol este acela că mulți dintre spionii și agenții dușmanii demascați s-au dovedit a fi diplomați și funcționari britanici sau, mai rău, cadre ale forțelor armate. Celebru „Cicero“ din timpul războiului era valetul ambasadorului englez de la Ankara; Maclean și Burgess lucrau la Foreign Office, Philby și George Blake la S.I.S., Vassall la Amiralitate, iar Harry Houghton la marina regală. Mai mult, factorii de conducere, care dețineau multe date despre trecutul tuturor acestor trădători, au neglijat să aducă aceste informații la cunoștința MI 5.

Prinzîndu-l pe trădător, MI 5, sprijinit de Special Branch, a făcut o treabă bună, dînd un exemplu de cooperare în acți-

vitătea de contraspionaj. Chiar în prezent, selecția personalului și verificările preliminare sînt efectuate la MI 5 cu mai multă grijă decît la S.I.S. Regula lui Kell — să nu fie angajați în cadrele MI 5 decît cetățeni de naționalitate britanică — a rămas în vigoare.

Spionajul electronic și armele lui au făcut să crească ca număr și complexitate sarcinile serviciului de securitate, care periodic trebuie să verifice toate birourile din Anglia unde se concentrează și se discută probleme secrete. Totuși, principala armă de apărare a secretului, de combatere a trădării o constituie verificarea meticuloasă a personalului care are acces la aceste secrete.

În mai 1961, George Blake, funcționar la *Foreign Office*, dar în realitate agent al S.I.S., a fost condamnat la 48 de ani închisoare pentru spionaj în favoarea U.R.S.S. Deși Blake, care lucra la Berlin, era de mai multă vreme folosit ca agent dublu (într-un joc operativ cu rușii), el a putut avea acces la informații de cea mai mare importanță, furnizînd rușilor date care le-au permis să lichideze, în unele cazuri chiar fizic, o întreagă rețea britanică. Istoricul E. H. Coolidge avea să se întrebe ulterior „de ce Blake, folosit ca agent dublu la Berlin, a fost lăsat să ajungă la atîtea informații care nu erau destinate rușilor... Oricare ar fi încrederea acordată unui agent dublu, pericolul de a fi descoperit, riscurile de șantaj, tortură etc. fac necesar să nu i se permită accesul la secretele care trebuie păstrate inviolabile. Este o regulă elementară a serviciului secret... Responsabilitatea actelor sale trebuie deci atribuită cel puțin și unora din superiorii săi“.

Afacerea Blake a fost urmată la intervale destul de scurte de „bombele“ Vassall, Profumo și Philby. Cînd Vassall a fost condamnat la 18 ani închisoare pentru transmitere de secrete, s-a aflat nu numai că el lucra în biroul directorului adjunct al serviciului de informații al marinei, ci și că trecuse cu succes prin două verificări de securitate, care nu remarcaseră nici măcar faptul că Vassall cheltuia sume cu mult mai mari decît salariul său.

Afacerea Profumo nu s-a ridicat la gravitatea celorlalte, întrucît n-au fost transmise secrete, dar ea a constituit un semnal de alarmă atît în privința lipsurilor în probleme de securitate cit și cu privire la incapacitatea MI 5 de a-l convinge pe primul ministru și pe ministrul de război de riscurile existente. În 1961, ministrul de război al guvernului Macmillan,

John Profumo, a început să frecventeze aceeași femeie de moravuri ușoare la care mergea nici mai mult nici mai puțin decît Evgheni Ivanov, atașat naval adjunct al ambasadei U.R.S.S. din Londra. Întrebat în Parlament cu privire la acest fapt, Profumo a negat totul. Primul ministru nu s-a oboșit deloc să afle adevărul cu privire la această afacere și nici serviciile de securitate nu i-au atras atenția. În final, Profumo a trebuit să-și mărturisească minciuna și să demisioneze din postul său. Afacerea a determinat scăderea la zero a încrederii în cabinetul Macmillan, contribuind în mod hotărîtor la căderea guvernului, în 1964.

În timpul dezbaterii din 17 iunie 1963 Harold Wilson, în acel moment șeful opoziției, a afirmat în Camera Comunelor că serviciile de securitate aflaseră primele despre afacerea Profumo, care le fusese semnalată de directorul unui ziar de duminică. „Dacă este așa, a adăugat Wilson, și primul ministru trebuie să fie sincer în această privință, înseamnă că cele șalzezi de milioane de lire cheltuite de aceste servicii în timpul guvernării onorabilului gentleman au fost mai puțin utile în acest caz de o importanță capitală decît secția probleme de securitate de la ziarul *News of the World*“.

Este adevărat că primul ministru Macmillan avea față de activitatea informativă o atitudine cinic-indiferentă, cu excepția problemelor pe care el le considera ca fiind de interes vital pentru securitatea statului, și refuza să se lase acaparat de probleme secundare. El considera, nu fără o oarecare dreptate, că 60% din activitatea sectorului informativ constituia o pierdere de timp și nu avea nici o importanță. În general, acesta este, desigur, un adevăr, mai ales în zilele noastre, cînd factorii de conducere generează muncă inutilă în încercarea de a-și extinde micul imperiu și cînd există atîtea suprapuneri în domeniul informativ. Dar ceea ce primul ministru Macmillan n-a înțeles este că numai timpul poate decide ce a fost util și ce a reprezentat o pierdere de timp și de bani în munca informativă.

Sir Roger Hollis a rămas șef la MI 5 pînă în 1965, cînd a atins vîrsta normală de pensionare de 60 de ani. El a contribuit la punerea în ordine a serviciilor de securitate după afacerea Profumo. La MI 5 se considera, cel puțin la nivelul subalternilor, că era absolut necesar ca nevoile serviciului să fie susținute hotărît la conducere și că niște oameni mai tineri ar putea să aplice mai bine unele măsuri mai puțin plăcute, chiar cînd era vorba de informarea primului ministru.

Unul din rezultatele acestui curent de opinie a fost acela că virsta de pensionare a fost redusă de la 60 la 55 de ani. Sir Roger Hollis a fost urmat la conducerea MI 5 de sir Martin Furnival Jones.

Succesorul lui Macmillan, primul ministru Harold Wilson, a făcut un efort deosebit pentru a aplica în practică învățămintele trase din greșelile trecutului. El l-a numit pe trezorierul general și în funcția de coordonator în problemele de securitate. Doar timpul va putea spune dacă această măsură sau numai întimplarea a dus la relativa lipsă a scandalurilor în această perioadă. Există însă motive să considerăm că noua măsură a determinat, în primul rând, o mai mare insistență asupra acestor probleme concretizată în numărul crescând de note „D” cu care erau amenințați din cînd în cînd șefii redacțiilor engleze. S-a remarcat totuși o mai bună supraveghere la nivel ministerial.

Sistemul notei „D” este folosit de guvernul britanic pentru a cenzura unele informații din ziarele, cărțile și emisiunile radioului și televiziunii engleze. Conform unui raport oficial, „o notă -D- are forma unei cereri confidențiale trimisă redacțiilor ziarelor, o notă fără putere de lege și care poate fi privită ca o recomandare sau ca o cerere și-i avertizează pe redactor că o anumită știre, care ar putea fi protejată de legea privind secretele oficiale, este considerată de autoritățile de apărare ca un secret important și, chiar dacă publicarea știrii ar atrage după ea o sancțiune legală sau nu, această publicare este considerată a fi contrară intereselor naționale”.

După cum menționa profesorul David Williams despre acest sistem: „nu există o cenzură mai eficientă decît o lege imprecisă”.

Evadarea lui George Blake din închisoare, în 1966, a scos la iveală noi lipsuri în organizarea serviciilor de securitate. Scotland Yard-ul n-a putut găsi nici măcar o fotografie a evadatului pentru a o difuza la punctele de frontieră.

Evenimente de genul celor descrise în acest capitol au determinat situarea S.I.S. și a MI 5 pe o poziție defensivă în anii de după război. Se poate susține ideea că aceasta trebuie să fie atitudinea normală a unui serviciu secret în timp de pace. Este exact, în măsura în care spionajul și contraspiionajul nu trebuie să prejudicieze relațiile politice, așa cum s-a petrecut cu C.I.A. Pe termen lung însă, atitudinea ofensivă este cea care dă roade, chiar pe timp de pace. Există forme de agresiune de tip provocator care riscă să se întoarcă im-

potriva celor care le inițiază sau, mai rău, să ducă la război. Tipul cel mai sănătos de spionaj „agresiv” este acela care vizează cunoașterea evenimentelor intervenite pe teritoriul inamicului potențial, respectiv spionarea progreselor în domeniul nuclear, al înarmărilor și al secretelor diplomatice, precum și asigurarea condițiilor ca inamicul să afle că aceste informații au fost obținute. Nu se pot fixa criteriile privind oportunitatea sau momentul în care să se dezvăluie dușmanului faptul că secretele sale sînt cunoscute. Dar lipsa unei asemenea posibilități ar putea însemna pierderea eficienței în spionaj.

Nici un dușman potențial nu va declara război unei țări pentru că i-a furat secretele, dar poate renunța la război dacă știe că secretele lui sînt cunoscute. O altă lecție este aceea că țara care, printr-un spionaj „neagresiv”, atrage de partea sa cel mai mare număr de transfugi va avea, în timp, serviciul secret cel mai eficient.

Un important domeniu nou în activitatea serviciului secret este acela al „spionajului propagandistic”¹, care pare să capete în viitor tot atîta importanță ca și cel științific. Dealtfel, crearea unui post de director al informațiilor literare se poate dovedi utilă, căci bătălia ideilor este un domeniu în care spionajul de mine poate fi agresiv cu folos și poate reperta importante succese.

¹ Autorul se referă la angajarea serviciilor secrete în activități de dezinformare și diversione ideologice menite să influențeze anumite categorii de oameni din țările considerate adverse, precum și să contribuie la luarea de către aceste țări a unor decizii în sensul dorit de guvernul englez. (N.T.)

Redactor : col GHEORGHE STEFAN
Tehnoredactor : RADU STOIAN
Corector : plut. DĂNUT CĂRSTOIU

Comanda nr. S/50170.

Data la cules : 10.06.1981

C. nr. 326/1981

Bun de tipar : 13.01.1982

Lucrarea conține 96 pagini.